GLASILO SINDIKATA PROSVETNIH IN ZNANSTVENIH DELAVCEV — LJUBLJANA, 22. JUNIJA 1960 — LETO X/ — ŠTEVILKA 13.

PROSVETNI DELAVEC

Ne potrebujemo Kantorjev!

Dozoreli so pogoji, da lahko spregovorimo jasno in odkrito tudi o problemih v našem šolstvu. Mislim, da jedro naše šolske problematike ni v številu učnih ur za ta ali oni predmet, ni v izbiri predmetov in tudi ne v obsegu in vsebini snovi — marveč je prvenstveno v nas samih, v odnosu, ki ga ima naš učitelj in sploh prosvetni delavec do dogajanja okoli sebe, predvsem pa: neposredno v odnosu do učenca.

Vse razprave o naših šolskih konferencah se kaj pogosto sučejo le okrog besede: izpiti in ocena. Ali je to res vse?

Če nam bo vodilo le to in deloma še pouk sam, bomo kaj kmalu zapadli v verbalizem in življenje nas bo prehitelo. Naloga sestankov učiteljskega kolektiva na šoli pa mora biti v tem, da prikaže vozlišča družbenega življenja, da osvetli tiste bistvene značilnosti šolske reforme, ki ženejo razvoj posameznika in družbe navzgor, k vedno popolnejšim stopnjam. »Tu nam gre za tisti globlji optimizem, ki zna poiskati v človeškem življenju moč zmagovitih idej in naprednih stremljenj. Najti in spoznati moramo tipiko našega časa. Poiskati moramo cilj, ki stoji pred našo družbo. Ta cilj nam je znan in vse, kar je v naši družbi pozitivnega — tega pa je velika večina! — z vsemi silami zanj dela. Tipični človek našega dne je heroj, ki se s polno zavestjo bojuje za socializem ... S polno zavestjo — to je tu važno.« (Herbert Grün, Socialistični realizem, Nova obzorja, I. letnik, 9—10 štev.)

Našega današnjega človeka je izoblikoval narodnoosvobodilni boj; iz gozdov se je vrnil pošten in preprost kakor domač kruh, toplo čuteč, kakor je lahko le tisti, ki je sam skusil in zato pozna in ve, kaj je življenjski boj, kaj je trdo delo, kaj lakota, zaničevanje, ponižanje, pa tudi topla beseda, prisrčen in iskren stisk roke, razumevajoč pogled ...

Ali je potrebno, da k vsemu temu še kaj pripišemo?

In zdaj, če nadaljujem svoje razglabljanje v to smer, lahko zapišem — tak je tudi naš sodobni učitelj, ki stoji trdno na lastnih nogah in se zaveda svoje velike dolžnosti. Njegov glavni smoter je: vzgojiti mladi rod tako, da bo s svojim delom prispeval k nadaljnjemu razvoju proizvajalnih sil, k naraščanju gmotne blaginje in splošnemu kulturnemu razcvetu naše socialistične skupnosti.

Ko takole razmišljam o učitelju-človeku, mi asociacija nehote prikliče Cankarjevo podobo učitelja Jermana, ki ne klone tudi v najhujših trenutkih, četudi mora iz šole, ker so ga premagali politični nasprotniki, četudi mora zapustiti rodno mesto. Prepričan je, da je njegova pot poštena in pravilna in zato kljub vsemu vztraja na njej.

Čemu ta vzporednica z Jermanom, saj danes šola ni več sužnja cerkve in posameznih mogotcev. Naša šola se je danes trdno zasidrala na vidnem mestu med sorodnimi ustanovami v državi in je tudi dosegla ugled in priznanje v evropskem merilu. In vendar, žal, še danes lahko tu in tam na naših šolah zasledimo tesne spone, ki oklepajo vse delo in se praktično še vse odvija po že zdavnaj zastarelih tirnicah, da se ne moreš in ne moreš znebiti občutka, da je na tej šoli še v veljavi krajcar in goldinar, da na teh šolah še vedno ukazujejo in vladajo svojevrstni »kralji na Betajnovi«, ki še danes sledijo Kantorjevim besedam: »Če mi je kamen na poti, ga brcnem« — in tako po »mentorsko« zavirajo vsak uspeh mladih, jim mečejo polena pod noge in ker se boje izgube prestolčka — ali bolje rečeno — konca svoje oblasti in vpliva, ki so ga bili ves čas deležni in vajeni, se znajo spretno zasukati povsod, kjer lahko — po njihovem mnenju — kane kaj tudi zanje. Morda je to tisto znano »dvojno« prepričanje, ki ga obravnava Cankar v vidnejši noveli, od katerega je eno za javno uporabo, drugo pa za privatno, češ na zunaj bom sodoben vzgojitelj, privatno pa to, kar sem v resnici.

Misli o duhovni podobi našega današnjega človeka, ki sem jih vsodoma razvila, se ne dotikajo teh posameznikov, kajti ti so res bele vrane med sodobnim učiteljstvom, a žal, delajo in dihajo z nami — še več, celo vzgajajo oziroma vodijo delo na šoli. Te ljudi ni dal naš boj in tudi sicer sploh ne sodijo v naš čas. Nova doba je zanje prehitro tu: ne morejo je razumeti in ne sprejeti.

Kako bi imenovali ta proces? Lahko ga imenujemo proces zamenjave generacij. Ljudje, ki so se rodili nekaj pred svetovnim pretresom, imajo danes okoli 30 let, mladostni zanos in življenjsko razgibanost — ti so sedaj v ospredju življenja in ga vodijo.

In prav s tem se nikakor ne morejo in ne morejo sprijazniti razni »Kantorji«, ki jim je še vedno pri srcu čas, ko so bili edini neomejeni gospodarji na šoli in so skupno z župnikom odločali o kulturnem in verskem življenju svojih faranov. In še danes ti ljudje pozabljajo, da več ne vladajo družbi dr. Grozdi, Grudni, Kantorji in župniki — kajti še danes ne trpijo nikogar ob sebi ali celo nad seboj iz vrst ljudstva.

Res, zgodovina se včasih ponavlja. Prepričana pa sem, da nikdar ne popolnoma, kajti življenje se nenehno spreminja. In prav je tako. Tem ljudem bi rada povedala, da so za vselej minili časi omejevanja individualnosti v imenu kogarkoli in da danes o vsem odločajo vsi.

Resnični zanos, herojski patos revolucionarja moramo najti v sebi, če hočemo biti kos življenju, ki okoli nas kipi — in prav to nam ti ljudje zamerijo, ker ga sami nimajo in ga ne morejo imeti.

Če bomo dopustili, da nam taki ljudje vzgajajo mladino ali vodijo delo na šoli, bo naša šolska reforma kljub vsem prizadevanjem mnogih potekala po njihovo — o tem smo si lahko vsi bolj ali manj že zdaj na jasnem. Ne smejo nas zaslepiti ali zavesti kakršne koli fraze iz njihovih ust, pač pa si poglejmo odkrito v oči in recimo: Ne potrebujemo Kantorjev!

Milica Mekinda,
Osemletka Mozirje

Trudimo se, da bi vlili mladi generaciji občutek ponosa in samozavesti

Zborovanje prosvetnih delavcev v Celju

V soboto 4. junija so se zbrali, kot smo že poročali, prosvetni delavci celjskega okraja na zborovanje, ki so se ga udeležili tudi ugledni gostje, med njimi predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo Stane Kavčič, podpredsednik republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Miroslav Ravbar in drugi. Poročilo o delu prosvetnih delavcev v šoli, izven nje in v sindikalnih organizacijah je imel predsednik komisije za prosveto in kulturo pri OSS v Celju Adolf Marčič.

V začetku je podal kratek pregled splošnega napredka naše domovine na vseh področjih, očrtal pri tem pomembne naloge intelektualcev in se nato zadržal pri situaciji šolstva in prosvete celjskega okraja.

Mreža šol v celjskem okraju je bila leta 1945 v primeri z ostalimi predeli Slovenije dokaj dobra. V naslednjih letih pa je naglo naraščalo število šoloobveznih otrok, zlasti v pasivnih področjih, v okrajnem središču in v krajih, kjer se je začela razvijati industrija. Danes obiskuje 137 osnovnih šol 28.423 učencev. Popolno razvitih šol pa je le 32, ostale so nerazvite ali podružnične šole. Še vedno je precej otrok, ki le formalno končajo osemletno šolo, zaradi nerazvitosti šole pa je njihova izobrazba mnogo nižja kot pri drugih. Ko bodo imeli ob centralnih šolah tudi dijaške domove in urejene prometne zveze za prevoz učencev, bodo lahko rekli, da dosega mladina dejansko osnovnošolsko izobrazbo.

Tu so veseli dnevi prostosti v naravi!

Šolski prostor se je v zadnjih letih precej povečal, vendar je še občutno pomanjkanje učilnic. Na enega učenca odpade v celjskem okraju le 1,27 m² površine učilnice, na eno učilnico pa pride 51 učencev! V tem pogledu je celjski okraj za Mursko Soboto in Mariborom najslabši v LRS. Podobno je tudi z opremo v šolah. Izračunali so, da bi potrebovali v celjskem okraju v prihodnjih petih letih za potrebe šolstva 3 milijarde dinarjev. Razvoj šolstva pa je odvisen od razvoja gospodarstva, ne le od dobre volje in razumevanja ljudi, kot mnogi napačno mislijo. Okrajni in občinski politični in oblastni forumi imajo za prosveto veliko razumevanje. Tako imamo primere, da dajejo nekatere občine tudi do 50 % svojih sredstev za prosveto. V gospodarsko razvitejših občinah bodo lahko šli hitreje naprej, težave pa bodo v pasivnih področjih, kjer je stanje vsak dan bolj kritično.

Občutno primajkuje tudi učnega kadra. V okraju je razpisanih 241 prostih službenih mest. Z odpiranjem novih oddelkov, z razširitvijo srednjih, zlasti srednjih strokovnih šol, pa bodo potrebe, kot kaže statistika, vedno večje. Primanjkuje učiteljev za matematiko, fiziko, slovenščino itd.

Kljub objektivnim težavam se je v preteklem obdobju bistveno spremenil sistem dela na šolah. Šolska reforma je postala stvarnost. Učiteljski kolektivi se v glavnem zavedajo svoje družbene funkcije kot upravljavci na svojem zavodu, vendar so ponekod to le še lepe besede. Potrebno je, da prosvetarji sledijo ostalim delavskim kolektivom, ki so v tem pogledu že lepo zaživeli.

Tov. Marčič je zatem govoril o delu komisije za prosveto in kulturo pri Okrajnem sindikalnem svetu v Celju. Program dela, ki si ga je napravila ta komisija, obsega: 1. utrditev šolskih kolektivov, ki naj postanejo prava tovariška združenja, kjer bo možna sproščena izmenjava mnenj; 2. nenehna skrb za uresničevanje šolske reforme in pritegnitev k delu z mladino čimveč ljudi; 3. organizacija strokovnega in ideološkega študija za članstvo; 4. skrb za drobne življenjske zadeve članov, ki se pogosto pozabljajo; 5. misliti je treba na stimulativnejši način nagrajevanja, na poceni letovanje članov ipd.; 6. prirejanje družbenih srečanj in 7. sodelovanje pri ocenjevanju članstva, pri razpisih delovnih mest in namestitvah.

Ta program so sindikalne podružnice celjskega okraja v precejšnji meri izpolnile. Marsikje so se kolektivi vživeli v okolje in predstavljajo v svojem okolišu močan prosvetni center, nudijo pomoč organizacijam, društvom, skrbe za izobraževanje odraslih, usmerjajo mladino v proizvodno delo itd.

Mnogi tovariši so se letos — je nadeljaval tov. Marčič — ko smo ubirali nova pota, upravičeno pritoževali, da je dela preko glave; drži, da za predanega prosvetnega delavca ni odmerjenega urnika. Prosvetni delavec, ki veruje v lepo prihodnost, ve, da je delo potrebno, zato se mu ne odteguje. Njegovo najlepše plačilo je zavest, da je opravil nekaj velikega in lepega, da je popeljal svojega otroka v razredu, nešteto otrok, v življenje in jim ga prikazal v čisti luči.

Tovariš Marčič je govoril dalje o potrebi pravičnejšega nagrajevanja prosvetnih delavcev, o stanovanjski in prehrambeni problematiki učnega kadra v celjskem okraju (ki je ponekod zelo pereča in ima vsekakor svoj odraz tudi v dejstvu, da se bo prihodnje šolsko leto precej mest — zlasti na odročnih šolah — izpraznilo, nadomestila pa nimajo).

Bralcem, sodelavcem ...

Pričujoča, 13. številka Prosvetnega delavca je zadnja, ki jo bodo naročniki prejeli v tem šolskem letu. Sredi julija bo izšla še izredna številka na povečanem obsegu z izrednim razpisom prostih službenih mest.

Zahvaljujemo se vsem sodelavcem, ki so se trudili, da bi naše skupno glasilo bilo po vsebini čimboljše. Uredništvo PD je v glavnem navezano na sodelovanje učiteljev in profesorjev, ki sredi svojega vsakodnevnega dela v praksi najdejo še toliko časa, da semintja napišejo kak sestavek in nam ga pošljejo. Ti sestavki so lahko včasi tudi nedodelani in nepopolni, ker se njihovi avtorji pač ne ukvarjajo sistematično s tako ali drugačno problematiko s tega našega področja; naloga lista je, da vsaj nakaže problematiko, ki jo srečujejo prosvetni delavci v svojem praktičnem prizadevanju za čimboljšo vzgojo mladine — za nadaljnjo obdelavo posameznih vprašanj imamo potem tu druge ustanove, kot je Zavod za napredek šolstva LRS in drugi. Vsekakor pa smo mnenja, da je lahko tudi kot tak list v občutno oporo in v pomoč zlasti mlajšim prosvetnim delavcem, da jim posreduje izkušnje drugih.

Seveda pa list ne more tudi mimo družbene problematike, s katero se bavijo naši najvišji sindikalni, prosvetni in drugi organi; le-to skuša PD svojim bralcem — v omejenem obsegu — posredovati, ali vsaj opozarjati nanjo.

Našim sodelavcem želimo prijeten poletni oddih!

... in naročnikom!

Ob zadnji številki v letošnjem šolskem letu si ne moremo kaj, da bi naročnikom našega lista znova ne poslali apela, naj že vendar enkrat uredijo svoje obveznosti, ki jih imajo do našega glasila. List ne more izhajati kar tako, brez sredstev: tiskarniške in druge storitve so drage. »Prosvetni delavec« je v glavnem navezan na sredstva, ki jih dobiva iz naročnine. Če naročniki ne poravnajo v redu naročnine — 300 din: komaj dve naduri na leto, se Vam zdi to mnogo? —, ni drugače, ko da se mora boriti s finančnimi težavami. Vemo, da imajo naši naročniki najrazličnejše pripombe glede na vsebino lista; toda nekaj so pozabili — list je tak, kakršnega delate Vi, prosvetni delavci, ki nam pošiljate svoje dopise. Uredništvo se trudi, da izbira med dopisi najboljše, v glavnem pa je le odvisno od prispelih sestavkov. Vsi imamo interes na tem, da bi bilo naše glasilo kar najboljše, da bi vsak imel nekaj od njega. Torej: pošiljajte nam dobre dopise!

Osnova izhajanja lista pa so seveda finančna sredstva. Naša gospodarska politika gre povsod za tem, da se gospodarske organizacije ekonomsko osvobajajo, da se postavijo na lastne noge. Isto je s časopisnimi podjetji. Naše glasilo ni samostojno podjetje, je glasilo Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev, se pravi družbene organizacije. Vendar si mora kolikor mogoče prizadevati na tem, da finančno ne bo odvisno od dajatev družbene skupnosti, temveč da bo baziralo na ekonomskem računu.

Le poglejmo, kakšno je stanje v upravi našega lista!

V celoti nam dolgujejo naročniki nad 800.000 dinarjev, od tega šole in druge ustanove 120.000 dinarjev! To so dolgovi do 31. decembra 1959. leta! Po območjih posameznih bivših DUP pa je stanje takole: Izola dolguje 11.000, Koper 18.000, Kočevje 10.000, Novo mesto 28.000, Postojna 17.000, Sežana 9000, Smarje pri Jelšah 8000, Velenje 6000, Stražišče pri Kranju 8000, avne na Koroškem 7000 dinarjev ttd.

Vzorni plačniki (tudi te imamo) pa so Domžale, Kamnik, Ptuj, Ljutomer, Murska Sobota, mariborske podružnice itd.

S številkami izdatkov za vsako številko našega lista bomo bralcem raje prizanesli.

Naloga sindikalnih podružnic je, da vodijo evidenco o tem, kdo je naročen na PD in kako plačuje naročnino. Plačevanje naročnine za glasilo našega Sindikata je prav tako obvezno kot plačevanje sindikalne članarine. Ponekod gre le za organizacijo pobiranja naročnine, ki bi jo bilo treba izboljšati.

Od nas vseh je odvisno, kakšno bo naše glasilo v prihodnje.

In še to: prosimo naše naročnike, da upravi lista takoj sporočijo spremembe v naslovih zaradi premestitev in podobno!

Uredništvo Prosvetnega delavca

Na temo družbenega upravljanja:

DIJAŠKE SKUPNOSTI potrebujejo več pomoči vzgojiteljev

Izkušnje iz dela dijaških skupnosti na I. gimnaziji v Mariboru

V 5. številki Prosvetnega delavca smo pisali predvsem o vlogi dijakov, ki v svojih skupnostih tvorijo enega od organov družbenega upravljanja na šoli. To pot bomo govorili zlasti o nalogah razrednikov in učiteljskega zbora pri delu dijaških skupnosti. V ta namen moramo povedati najprej spet nekaj besed o dijakih. Tokrat samo o slabih straneh oziroma negativnih pojavih v njihovih skupnostih.

Rekli smo že, da imajo dijaki I. gimnazije s »pravilnikom o pravicah in dolžnostih« prav vse pravice, ki si jih je mladina na šoli nekoč lahko le zamišljala. Svojih pravic se naši dijaki seveda v veliki meri tudi poslužujejo že ves čas, odkar so jim bile dane. Toda kar zadeva dolžnosti, ki jih nalagajo pravice, ni bilo vedno vse najlepše. Obratno, naši dijaki so svoje dolžnosti prav često zanemarjali, opuščali in se jim celo posmehovali. Bil je čas, ko se je zdelo, da smo s pravicami, podeljenimi dijakom, zašli v slepo ulico, od koder se bomo morali vrniti spet na prejšnja stara pota, da bomo morali odvzeti dijakom pridobljene pravice in se spet posluževati starih preizkušenih učnovzgojnih metod, kjer bo imel zopet glavno besedo učitelj-vzgojitelj z ukori in kaznimi. Videti in slišati je bilo, kako se nekateri vzgojitelji tega celo veselijo, češ, saj smo vedeli, da s to demokracijo ne bomo daleč prišli. Ali, drugi so spet dejali: »To imate sedaj Vi svoje skupnosti dijakov in njihove pravice.« Takemu govorjenju celo niti ugovarjati nisi mogel, ker so dogodki potrjevali opravičenost negodovanja. Najslabše v tem oziru je bilo v šolskem letu 1958/59. Poglejmo samo nekoliko primerov.

Spomladi leta 1959 je bilo. Imeli smo športni dan. Dijaki so ga zahtevali, saj je to vendar ena od njihovih pravic. Kakšno navdušenje je zavladalo na šoli, ko je zvočnik objavil športni dan. Dopoldne ob 9. uri smo se zaradi kontrole zbrali pred šolo, od koder smo potem krenili proti Kamnici. Toda prišli smo komaj do kamniškega drevoreda in že smo ugotovili, da so se vrste dijakov močno razredčile. Ta dan si lahko videl po deveti uri predpoldne v kinu in po ulicah polno naših dijakov. Tiste dijake, ki pa so vendarle prišli v Kamnico na predvideni kros, pa sta telovadna učitelja morala večkrat priganjati, da bi opravili zadano športno nalogo. Dijaki enega zadnjih razredov pa so kar vsi odpovedali poslušnost in sploh niso hoteli teči. Postavili so se ob progi za tek in zasmehovali tekače: »Kdo nam pa kaj more? Vsega razreda ne morejo kaznovati.« Tak je bil njihov odgovor na naše opomine. Drugi dan je bilo seveda slišati v zbornici pikre pripombe na račun razrednih skupnosti, kakor da so one edine, ki odgovarjajo za vse, kar se dogaja z dijaki v šoli in izven nje.

Da so dijaki razbijali učne krožke in to ravno oni, zaradi katerih so se krožki osnovali, smo rekli že zadnjič. Rezultat tega je bil slab učni uspeh in splošni padec znanja, zlasti še zato, ker so dijaki prav dobro vedeli, da bo kriterij ocenjevanja na koncu leta pri nekaterih profesorjih drugačen, t. j. povsem zadovoljiv za cvekarje.

Neopravičeno izostajanje od pouka ali tako zvano »špricanje« se je hudo razpaslo. Pravi mojstri v tem pogledu so bili posebno v zaključnih razredih, kjer so imeli celo strokovnjake za ponarejanje zdravniških opravičil. Tako so dijaki zadnjega letnika služili mlaj-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Šolstvo v ormoški občini

Ormoška občina šteje nekaj čez dvajset tisoč prebivalcev, ki se v pretežni večini bavijo s kmetijstvom. V občini je deset šol s sto enim oddelkom in dvainosemdesetimi učitelji. Učiteljstvo je organizirano v eni sami sindikalni organizaciji, ki prireja mesečno študijske sestanke. Poleg skupnih sestankov imajo šole še svoje študijske sestanke.

Na skupnih sestankih so doslej predelali naslednje teme: družbeni plan občine, pregled razvoja jugoslovanskega gospodarstva, ocenjevanje v reformirani šoli, poročilo s kongresa prosvetnih in znanstvenih delavcev v Beogradu, komuna — družbeno upravljanje in vloga prosvetnega delavca. — Največ pohvale je žel tov. Ilić iz Čakovca, ki je kot star sindikalist v enaki meri poudarjal pravice in dolžnosti prosvetnih delavcev.

Šole se bore s težavami, ki so splošne, in takimi, ki so specifično ormoške. Med zadnje spadajo tiste, ki nastajajo zaradi izredno šibke finančne moči občine. Splošne težave pa so: pomanjkanje učiteljev, slabe šolske zgradbe, slaba stanovanja za učiteljstvo, pomanjkanje učil, preobremenjenost učencev z domačim delom, pri čemer so najbolj prizadeti pastirji, ki jih je v občini čez sto dvajset. Tako veliko število otrok, ki si morajo v starosti od 8. do 15. leta sami služiti kruh, mora pač vsakega prijatelja mladine resno pretresti. Prej kot za ceste bomo že morali poskrbeti za otroke. Saj ti otroci nimajo mladosti!

V občini so štiri nekdanje nižje gimnazije, pet šol se pa razvija v popolne osnovne šole. Te so v primeri s prvimi mnogo na slabšem. Medtem ko imajo prve v delu neko določeno tradicijo, si jo morajo na novo razvijajoče se šole pridobiti. Premagovati morajo ovire, na katere prej marsikdo še pomislil ni. Program prejšnje osnovne šole je bil mnogo manjši in še tega marsikje niso predelali, saj so v »dobrih starih časih« v kombiniranih razredih kar po tri leta mleli isto snov. In še to. Dobile so se šole, kjer je od 40 prvošolcev v rednem času prišel do 8. razreda le eden ali dva. Zato je res osnovna šola terjala reformo. — Nova šola je zahtevnejša in ta večja zahtevnost je naletela pri mnogih starših na odpor in nerazumevanje. To negodovanje se prenaša na učenca in ga včasih podpirajo celo posamezni učitelji, češ, do naše penzije naj reforma kar počaka. Otroci pa govore: kdo bo pa delal, če bomo vsi študirali? Kako počasi si utira pot nova miselnost, da je tudi kmetu pri njegovem delu potrebna višja izobrazba! Nekdanje nižje gimnazije teh težav nimajo, ker so menjale le ime, vsebina je ostala približno ista, oblika se je celo zboljšala. Nekdanje nižje gimnazije so tudi bolje založene z učili, saj so bile bolje oskrbovane in tudi vodstva so bila boljša s kadri vred. Če niso imeli vsi višje strokovne izobrazbe, so se pa na teh šolah zbirali le najboljši izmed učiteljstva.

Zaradi pomanjkanja učiteljev imajo mnogi tovariši po dva oddelka, drugje so razredi nadštevilni, mnogo je pa še kljub temu nezasedenih. Ker domače pomoči skoraj nikjer ni, nasprotno, preobremenjenost z domačim delom, v šolah ni tistega uspeha, kakor bi pri normalnih prilikah moral biti. Občina je bila v polletju na predzadnjem mestu v okraju.

Šolske zgradbe so stare in predstavljajo največjo oviro v razvoju šolstva. Edino Kog je dobil lani novo poslopje. Ko so pred 100 ali 70 leti zidali šole, so imele te drugačno vlogo. Navadno so gradili velike razrede brez kabinetov, brez telovadnic, brez delavnic in vodovoda. Ena sama soba služi za pisarno, zbornico, kabinet in shrambo za izdelke tehničnega pouka. Šole so bile za takratno oblast prej nujno zlo kot neobhodna potreba. Tudi na stanovanje učiteljev niso mislili. Župnik je imel sam celo hišo, včasih celo večnadstropno, za prosvetne delavce je bilo vse dobro. Nekatere šole so bile v zadnjih letih obnovljene. Žal pa ob tej priložnosti niso upoštevali sodobnih potreb. Napeljali bi lahko vodovode, izpopolnili električno instalacijo, zmanjšali razrede in napravili kak kabinet, iz stanovanj pa nove razrede, zlasti pa delavnice.

Še večjo razliko med mestnimi in podeželskimi šolami kot zgradbe, učila in kadri pa ustvarjajo učenci sami. Za duševno zaostale in debilne ni pomožnih šol, vsi kmečki otroci pa so zaradi pomanjkanja delovne sile preobloženi z delom. Otroci opravljajo dve službi: službo učenca in še službo hlapca oziroma dekle.

Šolska reforma poudarja, naj bi enako cenili umsko in ročno delo. V mislih ima enako upoštevanje telesnega dela. Toda večina kmečke mladine ceni bolj ročno delo in umskega često prezira. Tudi mnogi starši so bolj veseli dobrega delavca kot dobrega učenca. Zato je mnogokrat težko prebirati okrožnice, ki prihajajo iz mest.

Posebno pa občutimo na deželi neenotnost uzakonjene enotne šole. Še vedno so razlike med »osemletkami« in osnovnimi šolami in to celo v 5. razredu. V tej zvezi naj omenim, da nastajajo nesporazumi in celo konflikti, ker še sedaj ni urejeno vprašanje učne obveznosti, ne vprašanje honorarjev, ne učna obveznost upraviteljev, čeprav so se dejansko razmere že tako spremenile. Zato ni čudno, če se pojavlja med prosvetnimi delavci malodušje. Ni dobro, če zakoni življenje prehitevajo, toda tudi zaostajati ne bi smeli.

Če naj imajo vsi otroci enake pravice do izobrazbe, morajo imeti tudi enake možnosti. Ako ne morejo nuditi občine enakih možnosti, bo morala razliko izravnati Republika ali Zveza.

Vprašanje šolske reforme je v prvi vrsti materialno vprašanje, v drugi vrsti pa vprašanje družbe in družine na deželi, kjer se le počasi in z bolečino ruši staro in gradi novo. Kolikor je šolska reforma odvisna od materialnih prilik, bodo le-te rešene, ko bo dovolj sodobnih zgradb, ki bodo za pouk primerne, higienične in tople, dovolj učiteljstva in učil. Za učence pa bi rekel, da je v tej prehodni dobi potrebna neka izjemna pomoč. Zato bi predlagal za vse šoloobvezne otroke otroške dodatke ali materialno pomoč v drugačni obliki: otroci naj bodo v šoli osem ur. Od osmih do dvanajstih pouk, ob dvanajstih brezplačno kosilo, do dveh odmor na igrišču, od dveh do štirih učenje pod nadzorstvom učiteljstva, potem pa malica in domov!

Vsi, ki pišejo o šolstvu ali imajo opraviti z njim, naj imajo vedno in povsod pred očmi vse naše šole in vse naše otroke in naj bo vsaka beseda in vsako dejanje v skladu s stanjem vseh naših šol in vseh naših otrok. Le takrat bodo naši uspehi vredni prave pohvale, kadar bomo vsem otrokom omogočili, da bodo imeli srečno mladost.

Polde Resnik

Zborovanje v Trzinu

V soboto 4. junija so se zbrali učitelji in profesorji domžalske občine v lepo urejeni trziniski osnovni šoli. Kot gost se je zborovanja udeležil republiški poslanec Tomo Brejc, ki je bil prisrčno pozdravljen.

V svojem zanimivem predavanju je tov. Brejc poudaril izreden pomen prosvetnega kadra v sedanji dobi našega socialističnega razvoja. Avtomatizacija in mehanizacija naše industrije pomenita čisto nekaj drugega v naši državi kot v kapitalističnih državah. Pri nas stremimo s tem še za večje koristi delovnega človeka. Dalje je omenil kongres Socialistične Zveze delovnih ljudi v Beogradu. Jugoslavija je v primeri z drugimi državami mala, a po svojem ugledu danes v svetu med prvimi državami. Danes stremimo za tem, da bodo naše komune vedno manj državna oblast in vedno bolj socialistična delovna skupnost. Naši vedno bolj izšolani delavci bodo tudi vedno bolj dvigali delavsko upravljanje na višji nivo. Ob koncu svojega govora je pozval prosvetne delavce, naj vzgajajo otroke v spoštovanju do naše partije in njenih voditeljev, saj je bila in bo avantgarda v borbi za napredek in blaginjo naših delovnih ljudi, ki danes združuje v svojih vrstah na stotisoče zavednih delovnih ljudi.

Po govoru so učitelji stavili razna vprašanja, na katera je tov. poslanec radevolje odgovarjal. Kako potrebni so taki tovariški stiki med prosvetnimi delavci in našimi poslanci, je pokazalo prav to zborovanje. Saj če je kdo, so prav prosvetni delavci edini tolmači v svojem domačem kraju najaktualnejših dogodkov doma in po svetu.

Nato je predsednik tov. Trček zaprosil vodje posameznih strokovnih aktivov, naj podajo svoja poročila o dosedanjem delu. **Večina vodij je v svojem poročilu poročala o začetnih težavah, ki so zavirale uspešnejše delo aktivov. Za jesen bo treba točnejših programov dela** in tudi več dobre volje sodelujočih. Nato se je formirala občinska komisija strokovnih aktivov, katere člani bodo vsi dosedanji vodje aktivov.

Tov. Flerin Milan je omenil tekmovanje mladinskih ekip v znanju iz različnih predmetov, katerega se je udeležilo 150 učencev in je pri tem sodelovalo 13 prosvetnih delavcev. Strokovni aktiv za telesno vzgojo pa je priredil seminar za učitelje telesne vzgoje. Rezultat tega seminarja je bil uspel nastop pionirjev in mladincev v nedeljo, 5. junija, kjer je nastopilo 1000 telovadcev iz 41 šol. Posebno pohvalo zaslužita za ta nastop tov. Košir Ela in tov. Končina.

Ekskurzija Kluba študentov pedagogike v Makedonijo

V drugi polovici maja je Klub študentov pedagogike organiziral ekskurzijo v Makedonijo. Glavni namen je bil, da bi se seznanili z delom in življenjem naših kolegov v Makedoniji in da bi si ogledali nekatere šole.

Prijazni kolegi Makedonci so nas sprejeli na kolodvoru in nas pospremili v študentsko naselje, kjer smo imeli stanovanje in hrano. Razkazali so nam mesto in njegove znamenitosti. Glavno srečanje je bilo v njihovem seminarju, kjer smo izmenjali izkušnje in probleme študija. Naši profesorji so pojasnili naš študijski sistem kolegom iz Makedonije, njihovi profesorji pa so nam poskušali prikazati njihov študijski sistem. Pokazalo se je, da so med njihovim in našim sistemom neke podobnosti in še večje razlike. Tudi pri njih najdemo dvopredmetni študij pedagogike, to se pravi, da pedagogiko povežejo še s kakšnim drugim predmetom n. pr. z jezikom, filozofijo itd. Bistvena razlika pa je v tem, da pri njih ni obvezen tuj jezik in da zaradi tega trpi kvaliteta njihove izobrazbe, ker ne uporabljajo tuje literature. Diplomska dela zajemajo področje zgodovine pedagogike in teoretično pedagogiko. Slušatelj mora pri tem pokazati, da zna uporabljati literaturo in druge vire, da zna zavzeti do posameznih vprašanj, ki jih obravnava, svoje stališče in da zna kritično interpretirati razne pedagoške pojave, ki jih proučuje.

Zanimivo je, da imajo mnogo izrednih slušateljev, ki so že zaposleni po šolah, vzgojnih ustanovah, podjetjih in organizacijah. Rednih slušateljev imajo približno 40, izrednih pa približno 350. To bi lahko morda pojasnili s tem, da nimajo dovolj prostorov za redni študij in da so kolegi zunaj na terenu potrebni, saj zavzemajo važne položaje v prosvetni službi. Prav tako je vzrok za večji vpis na pedagoško skupino morda v tem, da nimajo stolice za psihologijo in se kolegi preorientirajo na pedagogiko. Iz tega pa izvira še drug pojav, ki ga pri nas ne poznamo v toliki meri. Gre za veliko povpraševanje po pedagogih s strani tovarn, ustanov in organizacij. Tako n. pr. tovarne zahtevajo kar 30 pedagogov. Iz tega pa zopet izvira nov problem, ki so nam ga kolegi nakazali, rešitve zanj pa še niso vedeli. Nastane namreč vprašanje, *ali stari klasični tip profesorja pedagogike, kakor ga danes vzgajamo na naših univerzah, še ustreza današnjim zahtevam našega družbenega življenja?* Gre za vprašanje, ali bi bilo mogoče izvršiti nekakšno specializacijo za predšolsko, šolsko in pošolsko pedagogiko, za specialne panoge pedagogike kot so n. pr. oligofrenopedagogika, tiflopedagogika in surdopedagogika, da o pedagogiki odraslih sploh ne govorimo. Taka specializacija je možna le tedaj, če bi bil študij pedagogike enopredmeten in poglobljen. Za sedaj pri njih to ni mogoče, ker nimajo dovolj asistentov, profesorjev in prostorov. Zanimivo je tudi to, da mnogo slušateljev prihaja iz drugih republik (Srbija in Črna gora). Posebnih raziskovanj v pedagogiki za sedaj še ne izvajajo, niti nimajo predavanj iz metodologije pedagoškega raziskovanja in statistike, kar močno omejuje njihovo pripravljenost za tako delo. Izredni slušatelji prinašajo dokaj dobra diplomska dela, ki jih izdelajo na osnovi problemov, ki jih srečujejo v praksi. Kriteriji pri izpitih so precej strogi. Slušatelji skopske pedagoške skupine se zelo uspešno uveljavljajo v praksi kot profesorji učiteljišč, vzgojni in poklicni svetovalci, v različnih socialnih službah, tovarnah in ustanovah.

Ni treba posebej omenjati, da so naši kolegi-Makedonci skromni in prijazni ter Slovencem zelo naklonjeni, kar smo čutili na vsakem koraku.

V Skoplju smo zaključili uradni del ekskurzije in nato nadaljevali pot proti Bitoli, Prespanskem jezeru in Ohridu, nato pa smo se preko Mavrovega vrnili v Skoplje: od tod smo nadaljevali pot v Peć, Titograd, Cetinje, Boko in Dubrovnik, nato pa se preko Reke vrnili domov.

Ekskurzija nam je koristila prvič zato, ker smo spoznali delo in življenje naših kolegov na jugu, drugič pa smo videli lep kos naše države in se med seboj še bolj zbližali in povezali, kar nam bo koristilo tudi pozneje, ko bomo na svojih delovnih mestih.

Ko poročamo o naši ekskurziji, se želimo zahvaliti vsem, ki so nas denarno podprli. Predvsem naj se zahvalimo dekanatu naše fakultete, Republiškemu svetu za šolstvo, Zavodu za napredek šolstva in drugim za dragoceno pomoč, našemu asistentu in profesorjem pa, da so se odločili kljub vsemu za tako dolgo in naporno pot.

D. M.

Medrepubliški osebni stiki surdopedagogov

Po medsebojnem dogovoru na iniciativo ravnatelja ljubljanskega zavoda smo se sestali 1. junija na Otočcu tovariši in tovarišice iz zagrebških ljubljanskega in portoroškega zavoda da se pogovorimo o učnih problemih gluhe mladine. Vsebina sestanka sta bila referata tov. J. Kmeteca: Učni načrt za 5. razred in tov. Žutinića: Tehnički odgoj gluhe dece.

Tov. Kmetec je uvodoma poudaril, da načrt za gluho mladino ne more biti samo kopija učnega načrta za splošne šole, mora pa vsebovati vse elemente splošnega načrta, ker pač učimo in odgajamo gluho mladino za sedanjo življenjsko sredino. Specialnost metodične poti mora biti jasna didaktično kot psihološko. S težavami, s katerimi se spoprijemamo pri pouku gluhih otrok, zahteva posebno preciznost stvarnega podajanja in specialne prijeme za uvajanje teh otrok v abstraktne pojme. Načrt že zajema smernice prehoda na predmetni pouk, čeravno je še vedno težišče na kompleksni obdelavi snovi na tej stopnji. Tradicija pouka gluhih pa je, ker sprejemajo le optično, na likovni in tehnični vzgoji. Sam je mišljenja, da za naglušne otroke za sedaj, ko teh oddelkov niti nimamo, ni potreben poseben učni načrt. Uporaba slušnih aparatov za audiološko vzgajanje in tem odgovarjajoče vaje predvideni načrt vsestransko poudarja.

Za njim je podal svoje poročilo tov. Žunetić iz Zagreba. Njegovi pogledi na tehnično vzgojo gluhih otrok, namreč alternativno mišljenje, ali naj se začne takoj z vstopom gluhega otroka v šolo s tehnično vzgojo, ali šele pozneje in se porazdeli snov tako, da koncentrično prehaja do zaključka šolanja, je vzbudilo občo pozornost.

Diskusija o obeh temah je bila izredno živahna in plodna. Posebno se je ponovno izkristalizirala zahteva ravno glede na reformo šolskega sistema, da je nujno začeti z organizacijo oddelkov ali tudi zavodov za naglušne otroke. Uporaba vseh akustičnih pripomočkov od skupinskih do individualnih slušnih aparatov je nujna. Pri vsem tem pa nas tolče prostor, da bi zajeli vse gluhe otroke v vzgojo in šolanje. Mnogo pričakujemo od republiških zakonov za posebno šolstvo.

Še nekaj ur, ki smo jih imeli na razpolago, smo si posamezno izmenjali poglede na vzgojo in pouk gluhih otrok. Slovo je bilo težko, a prevladala je želja, da bi se še sešli na tako koristno razpravljanje o usodi nam zaupane gluhe mladine.

A. O

S fotografske razstave dijakov Doma TSŠ v Ljubljani: Bogatin Dani — motiv z Ljubljanskega gradu

Predlog zakona o posebnem šolstvu

Na seji Sveta za šolstvo LRS 15. junija letos so sprejeli predlog zakona o posebnem šolstvu, ki bo predložen v potrditev še Izvršnemu svetu. Zakon naj bi že s prihodnjim šolskim letom pravno uredil vrsto vprašanj s področja posebnega šolstva; doslej je delo na tej dokaj obsežni veji šolstva potekalo brez sistematičnih pravnih predpisov, kar je povzročalo ljudskim odborom kot ustanoviteljem mnogo težav.

Predlog zakona predvideva obvezno šolanje tudi tistih otrok, ki se zaradi motenj in hib v telesnem ali duševnem razvoju ne morejo vzgajati in izobraževati v rednih šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. V ta namen obsega predlog zakona tri stopnje zavodov: zavode za predšolsko vzgojo, posebne osnovne šole in posebne strokovne šole. Poleg teh zavodov so predvideni še posebni zavodi za otroke s hudimi motnjami ali hibami, ki se ne morejo vzgajati in izobraževati v posebnih šolah in pa posebni zavodi za odpravljanje in ublaževanje manjših motenj ali hib, ki se sicer lahko vzgajajo in izobražujejo v rednih šolah.

V predlogu zakona so predvidene le okvirne določbe za organizacijo in notranjo ureditev posebnega šolstva. Profile o posameznih vrstah posebnih šol bodo določili pravilniki, ki jih bo predpisal Svet za šolstvo LRS v sporazumu s Svetom za zdravstvo LRS in Svetom za socialno varstvo LRS.

Po osvoboditvi se je število gojencev v posebnih šolah in zavodih povečalo v primerjavi z letom 1939 skoro za petkrat. Letos imamo v LRS 44 posebnih šol in zavodov za posebno vzgojo z 2577 učenci in 251 deloma že specializiranimi pedagogi za posebno vzgojo.

DIJAŠKE SKUPNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

šim kot slab vzgled, namesto da bi bilo to obratno.

Udejstvovanje dijakov izven šolske ure je bilo spet poglavje zase. Če smo poklicali na šolo še tako dobrega predavatelja za popoldne, ko ni bilo pouka, je bil obisk porazen. Zato smo razne take obveze na povedovali navadno zadnjo uro, kar pa je šlo seveda na škodo pouka. Odpadale so ure, to pa je bilo mnogim dijakom seveda vedno zelo všeč. Samo da je odpadla ura in že je bilo veselje.

Ne bom našteval še več negativnih primerov med dijaki na šoli. Bilo je še marsikaj, kar je povzročalo zaskrbljenost. Saj smo vendar dijaške skupnosti organizirali v prepričanju, da bodo dijaki potem mnogo več znali, ker se bodo laže učili, da bodo medsebojni odnosi v šoli topli, prijateljski in prisrčni, da bo zlasti razredna skupnost urejevala življenje razreda v smislu danih pravic in dolžnosti, kjer bodo vsi člani vključeni v delo, vsak po svoji sposobnosti, kjer ne bo izkoriščanja na račun drugih itd. A sedaj, ko imamo skupnosti organizirane že peto leto, ni tako, kakor smo predvidevali. Kje je krivda? »Kaj je storiti?« smo se zaskrbljeno izpraševali.

Resnica je bila torej, da smo šolsko leto 1959/60 začeli s prejšnjimi negativnimi navadami in poizkusi med dijaki I. gimnazije. Tako se je n. pr. v začetku zdelo, da pevskega zbora na šoli sploh ne bomo mogli osnovati. Svobodnih aktivnosti, ki jih vodi LMS na šoli, smo organizirali kar dvanajst (t. j. biološki, kemični, avtomoto, šahovski, literarni, kino in foto krožek ter športno strelstvo, počitniška zveza, pevski zbor, MKUD, telovadba in šport po vseh panogah). Poleg tega so se naši dijaki lahko priglasili za pouk neobveznih predmetov (kot so: latinščina, italijanščina, nemščina, francoščina, angleščina). Ta raznolikost svobodnih aktivnosti je bila predvidena zato tako pestra, da bi se lahko vsak dijak udejstvoval prostovoljno in po svojem interesu vsaj na enem izmed navedenih področij. Toda kmalu smo ugotovili, da kažejo interes samo nekateri dijaki, ki delajo navadno na več sektorjih izvenšolskega dela, a da je mnogo dijakov ostalo izven vsake navedenih dejavnosti. Dalje, če je predsedstvo šolske skupnosti organiziralo izvedbo kakšne akcije ali hotelo izvršiti s pravilnikom in programom zadane naloge po razredih, je ugotavljalo skoraj vedno, da so naloge opravili samo nekateri in to navadno isti razredi. Za ostale razrede pa je bilo često zastonj vsako opominjanje in prigovarjanje od strani predsedstva šole. Ostalo je kvečjemu pri obljubah, da bodo delo izvršili.

Tako ne bomo mogli nadaljevati. To nam je postalo kmalu jasno. Treba bo poiskati glavni vzrok nedelavnosti in pasivnosti dijakov v njihovih skupnostih. Odgovor na to so nam dali najprej dijaki sami. Posvetovali smo se zelo mnogo, zlasti z organizacijo ZK in LMS in prišli do naslednjega zaključka. **Eden glavnih vzrokov za neuspeh dela razrednih skupnosti je, ker nimajo tozadevne pomoči razrednega učiteljskega zbora, predvsem pa razrednika.** To trditev bom skušal dokazati. Pojdimo spet kar na primere.

Prvi e razred je eden od razredov, kjer razredna skupnost letos prav od začetka vzorno dela. »Kako to«, smo se spraševali, »saj je v prvih razredih vendar najteže. Tu se dijak prvič praktično udeležuje družbenega upravljanja. Razredna skupnost in aktivna udeležba v njej mu je povsem nova. Predsednik prvega razreda vendar ne ve in ne more vedeti, kako uspešno voditi delo svoje razredne skupnosti. In vendar je res, da je prvi e razred v organizacijskem pogledu ves čas zelo dober. Tu ni nerešljivih problemov. Novoletno jelko in pustno zabavo so organizirali najlepše od vseh razredov. V razredu imajo med drugim tudi redna politična predavanja. Zaradi usposabljanja imajo taka predavanja že sedaj tudi dijaki razreda. Na razrednih sestankih skupno rešujejo vse zadane naloge. Vaje pevskega zbora poseča iz tega razreda kar 14 dijakov. Zaradi čimboljšega spoznavanja razrednega kolektiva imajo za konec šolskega leta predviden večdnevni izlet na Triglav ali v dolino Trente. Vse akcije razredne in šolske skupnosti se izvajajo dosledno. Da bi bile vse zadane naloge tudi izvršene, odgovarja sicer predsedstvo razreda, toda njihov razrednik stalno kontrolira in nadzira vsako dejavnost svojih dijakov v razredu in izven njega, jih o vsem najprej tovariško pouči, nasvetuje, a potem tudi zahteva, če bi se kdo izmikal delu. Razrednik je skratka duša vsega dogajanja v razredu. Za svojo razredno skupnost je iniciator, organizator in vodja. On je skratka razrednik, ki uspešno vpeljuje in privaja naš najmlajši rod na šoli za družbene upravljavce.

Pojdimo spet k primeru. Imamo drugi razred, oziroma jih je nekoliko, zato jih ne bomo naštevali. Tu je razrednik pravo nasprotje prej navedenih lastnosti. Kaj pravijo dijaki, recimo predsedstvo takega razreda. Takole pripovedujejo: »Zadanih nalog v razredu nismo izvršili, ker so naši razredni sestanki zelo slabi, ali jih pa sploh nimamo.« — »Saj me še nihče ne posluša, ko hočem kaj povedati,« trdi predsednik razreda. »Sestanke imamo namreč sami, navadno brez razrednika.« V razredu pa se najde vedno kdo, ki oporeka prav vsaki stvari. Kakšen krik je nastal n. pr. pri gospodarski akciji za zbiranje papirja. »No, zdaj pa še to. Takšni reveži pa res nismo, da bi nosili skupaj stari papir za par fickov,« je zavpil oni tam, povzročil s tem smeh in zatrjevanje nekaterih, tako da ni bilo mogoče dobro obrazložiti pomena te akcije. Ko sem potožil stvar razredniku, me je sicer lepo poslušal, potem pa dodal: ‚To je vendar stvar vaše razredne skupnosti. Skličite sestanek razreda in uredite to. Zakaj pa potem obstoja vaša skupnost, če sami niste v stanju urejevati svojih zadev.‘« Tako in podobno so pripovedovali in prosili pomoči na sestankih predsedstva šolske skupnosti predstavniki razredov, kjer stvar ni šla od rok. Prav ganljivo pa je bilo poslušati izjave predstavnikov iz dveh razredov. Govorila sta dobesedno takole: »Če bo šlo tako naprej, bomo mi ob izstopu iz te šole gotovo rekli: Izgubili smo svoja šolska leta. To pa zato, ker naš razrednik za nas nikoli nima časa. Med uro pravi, da ne more žrtvovati časa, ker da ima malo ur, snov pa je zelo obsežna. V odmorih pa urejuje vse s stanografsko brzino, ker se mu vedno kam mudi. Z nami se ne pomeni o problemih in težavah, kaj šele, da bi nam dal kaj več, to, kar je tudi potrebno za življenje, ni pa v nobeni učni snovi predvideno. To so predvsem napotila za življenje, kot je lepo vedenje v šoli in izven nje, humanost, pravi odnosi med dijaki itd. Naše misli gredo često nazaj in se z vso hvaležnostjo spominjamo tistih ur naših razrednikov nekoč, ki smo jim rekli ure moralke. Nekaj podobnega bi moralo biti tudi za nas dijake in videli boste, da bo na šolah drugače, mnogo lepše.«

Iz navedenih primerov je pač dovolj razvidno, da razredne skupnosti niso mogle uspešno delati zlasti zato, ker njihova vodstva niso imela vedno dovolj pomoči in učinkovite podpore od svojih razrednikov. So primeri, ko raz-

Sindikalna podružnica prosvetnih delavcev v Postojni je pred dnevi organizirala izlet po Dolenjski in Štajerski. Na sliki: ogled nove šole v Kumrovcu

OMOGOČITI UČITELJEM BOLJŠE POZNAVANJE DOMOVINE

Ko so se v eni izmed ljubljanskih občin prvič sestali strokovni aktivi, so naredili tudi letne delovne načrte. Poleg hospitacij na raznih šolah, skupne obdelave učne snovi za razne predmete, poglabljanja v nove učne načrte in drugo, so vnesli skoraj vsi aktivi tudi kako ekskurzijo. Nekateri so bili skromni, drugi spet zahtevni. Mnogi so si zaželeli oditi na poizkusno šolo v Zagreb, kjer bi prisostvovali pouku več ur, razredniki 4. razredov so si zaželeli ogledati manj znane kraje na Gorenjskem, Dolenjskem in Štajerskem, neznana jim je tudi Panonska nižina, Notranjska in Primorska. Aktiv matematikov in fizikov si je zaželel ogledati hidrocentralo na Mariborskem otoku. Najprej se žele seznaniti z nekaterimi obrati in tovarnami sami, potem bi šele z njimi seznanili učence.

Strokovni aktiv geografov (in zgodovinarjev) je zaradi nepoznanja Slovenije zaželel spoznati: Vršič-Trento, Cerkno—Škofjo Loko, Dravsko dolino in Pohorje, Plitvička jezera (Karlovec—Plitvice—Senj—Reka), Koroško in Beneško Slovenijo.

Aktiv V. razreda pa je naštel: Kmetijsko posestvo Zadobrova, Črnelo, farmo Ihan, Dolsko, Zalog, kmetijsko posestvo Depala vas, drevesnico Kamnik id. Ko so anketirali posamezne člane tega aktiva, pa so ugotovili naslednje:

Od 11 članov aktiva, kolikor jih je, ne pozna: Istre 6 članov, Prekmurja 7, Dolenjske, Bele krajine 5 članov, Panonske nižine 11 članov, ravno tako tudi nihče ne pozna: Džerdapa, Bosne, Makedonije, Like, in 9 članov še ni videlo Koroške. Jadranske obale tudi ne pozna od Debelega rtiča do Bojane 9 članov. Kako bi bilo, če bi jih spraševali po drugih manj obiskanih predelih naše države, da ne govorimo o drugih državah?

Tem ugotovitvam so dodali še: za uspešen pouk je nujno, da učitelj vsaj enkrat vidi te kraje. Člani aktiva so pripravljeni nositi delne stroške potovanja po Jugoslaviji, nujno pa prosijo, da jim priskoči na pomoč občina.

Tu se je zadeva ustavila! Želje bodo ostale vsaj za letos, verjetno tudi še za dalj časa, zadeva na papirju! Njihova občina, kot verjetno vse ostale občine, ni predvidela v svojem proračunu dovoljnih sredstev za take poučne izlete.

Pri vsem tem se vsiljujejo naslednje misli: vsak uslužbenec ima na leto 1 znižano vožnjo, ki jo uporabi takrat, ko gre na letni dopust — prav gotovo je ni nihče pripravljen žrtvovati v prid svoji izobrazbi — kolikor mu ta oddih ne koristi tudi v te namene.

Ali ne bi kazalo dati vsaj enkrat na leto prosvetnim delavcem eno brezplačno (!!) vožnjo, da bi si ogledali neznane kraje ožje in širše domovine? Če pa že ne more biti brezplačna, pa naj bi bila znižana za 80—90 %, da bi si ogledali to, česar si sicer v življenju ne bodo nikoli ogledali! Koliko bi vedeli povedati svojim učencem o tem, si lahko mislimo!

Take vožnje bi lahko opravili po svoji volji, kadar bi jim dopuščal čas.

To bi razširilo obzorje vsem, ki bi si ogledali lepote in znamenitosti naše domovine.

Pouk bi ne bil več suhoparno naštevanje, ki si ga pridobijo iz knjig.

Oskrbeli bi si slike in tudi sami fotografirali.

To naj bi vsi forumi podprli, če hočemo odstraniti iz naših učilnic verbalni pouk zemljepisa (oziroma spoznavanja prirode in družbe).

Vse to se nam bo 10-krat rentiralo.

Teh nekaj besed sem napisal, ker vem, da so zelo redki prosvetni delavci, ki si na lastne stroške lahko privoščijo ogled kakršnekoli znamenitosti, pokrajine ali naravne lepote.

Dostikrat so videli učenci višjih razredov več kot učitelj, ker so si že marsikaj ogledali s svojimi starši, ko potujejo križem po domovini, bodisi po službeni potrebi ali sebi v zabavo. -od-

Iz dela strokovnih aktivov

Strokovni aktiv učiteljev srbohrvatskega jezika v Ljubljani je priredil v letošnjem šolskem letu vrsto uspelih predavanj s področja jugoslovanske književnosti, ki so s svojimi zanimivimi temami pritegnila k obisku razen članov aktiva tudi druge slaviste. K temu je pripomogla predvsem pestrost predavanj. Izbor predavanj je zaključila članica aktiva tov. Mila Gvozdić z zanimivo temo o Mostarju, književnem in kulturnem središču Hercegovine. Predavateljica je podala historiat mesta z analizo družbenopolitičnih razmer, v katerih se je razvijalo, ter se še posebej ustavila na njegovi krvavi in burni preteklosti. Podčrtala je negativno vlogo njegovih starih gospodarjev Turkov in Avstrijcev ter poznejših domačih izdajalcev, ki so podpihovali mržnjo med hercegovskim ljudstvom, že brez tega nesrečno ločenim na tri verske ločine. Posebno pozornost je predavateljica posvetila pesniku rodnega Mostarja Aleksi Šantiću, ki je z vsem srcem pripadal svojemu ljudstvu, kateremu je posvetil borbene stihe in z njim do konca delil svojo usodo. Zaključek predavanja s skioptičnimi slikami Mostarja je v poslušalcih še poglobil vtis žive poetične besede in pričaral pred njih lepote tega nenavadnega starinskega mesta, ki so ga opevali domači in tuji pesniki in ki spada nedvomno med tiste naše kulturno-zgodovinske zanimivosti, ki so vredne, da si jih vsak naš človek ogleda in jih pozna.

N. C.

Ali naj VŠP postane štiriletna šola?

Ob postopnem razvijanju drugih višjih šol v naši republiki sem nehote pomislil tudi na našo Višjo pedagoško šolo. Koliko stotin naših učiteljev — praktikov — je že šlo skozi njo. Trdo je bilo delati dve, tri leta, da si postal absolvent in da si vtaknil diplomo v žep.

Morda nisem sam, ki si želim, da bi lahko kot absolvent višje pedagoške šole študiral dalje. Res je, da se v sedanjih pogojih kot absolvent lahko vpišeš v peti semester univerze, če študiraš enako skupino. Toda tak prehod je bolj papirnata zadevščina. Učenje na univerzi se začenja znova.

Danes, ko govorimo o nujnosti pedagoške akademije, menim, da bi bilo prav in pametno, če bi Višjo pedagoško šolo spremenili v pedagoško akademijo. Študij bi razširili na štiri leta, absolventi šole pa bi si pridobili visoko, akademsko izobrazbo.

Dobro bi bilo, če bi VPŠ že sedaj bolj vskladila učno snov z univerzitetno. Menim, da bi prav taka delitev učne snovi z dvema diplomama, kot ju imamo na višji komercialni in tehniški šoli, ustrezala tudi tej šoli. Seveda tu le, če bi ne bilo prevelikih potreb po učnih močeh na terenu. Na omenjenih višjih šolah predvidevajo prvi dve leti študija z diplomo, ki ti že da zvanje više kvalificiranega uslužbenca. Po prvi diplomi lahko greš v službo ali pa študij nadaljuješ še dve leti do druge diplome. VPŠ je šola s prvo diplomo. Verjetno bi vsi, ki so dovršili VPŠ, pa tudi tisti z višjo fizkulturno šolo, pozdravili vest o prehodu višje pedagoške šole na visoko pedagoško šolo ali pedagoško akademijo. Naslov sicer ni važen.

Seveda bi morali v taki šoli dati široke možnosti izrednim slušateljem, predvsem tistim, ki so že dovršili VPŠ. Dobro in pametno bi bilo, za izredne slušatelje razdeliti snov dveh letnikov na tri. Ne gre le za pridobitev akademske izobrazbe. Vsi čutimo, da reformirana šola terja od nas več in več znanja. In prav zaradi tega bi morali omogočiti čim večjemu številu učiteljev in predmetnih učiteljev nadalnje izpopolnjevanje.

Popolnoma pravilno in prepotrebno pa bi bilo, da bi v taki šoli poleg stroke, ki bi jo slušatelj študiral, aktivno študirali še psihologijo in pedagogiko. Ta dva predmeta sta več kot kruh vzgojitelju v razredu. Kajti suho posredovanje snovi, brez pedagoških prijemov, poznavanja sebe in mladine, je mrtvo.

Z mislimi želim le odpreti razpravo kot utemeljitev za razširitev VPŠ. Poudarjam pa, da to mnenje ni le moje, nego tudi mnenje mnogih, ki so že dovršili VPŠ, pa bi želeli študirati dalje.

Občina Radlje skrbi za kulturno življenje

Kulturno-prosvetno življenje je v občini zelo pestro, posebno še zato, ker se tudi občina briga za to, saj je doslej v to vložila že več milijonov. Toda danes bi se omejili le na eno zvrst kulturnega izživljanja.

Lansko leto je namreč občinski ljudski odbor ustanovil v Radljah knjižnico in čitalnico kot proračunski zavod. Glavni in osrednji namen te knjižnice je ta, da posojuje knjige ostalim manjšim knjižnicam v občini in pa predvsem v tiste kraje, kjer knjižnic sploh ni. Knjižnica je svoje delo vestno začela, saj je razposlala manjšim knjižnicam že vrsto kolekcij po 30 knjig. Drugi namen pa je bil tudi ta, ker se pri manjših knjižnicah sredstva drobijo, ni pa tistega učinka, kot bi naj bil.

Lani je dal ljudski odbor knjižnici na razpolago 700.000 dinarjev, letos pa je za njo predvidel 600.000 din. Kljub temu, da je občinski proračun v deficitu, da ima ogromno drugih tudi važnih izdatkov je z razumevanjem sprejel prošnjo sveta za kulturo in dal knjižnicam toliko sredstev, kolikor je le mogel. Po mojem mnenju je to ena zelo redkih občin, ki je prispevala toliko za širjenje slovenske knjige.

Doslej ima knjižnica čez 2500 knjig, poleg tega pa jih stalno kupuje v antikvariatih, naročena pa je tudi na vse knjige, katere izidejo pri nas. Tako se bo še letošnje leto število dvignilo na 3000.

Občinska knjižnica se stiska v neprimernih prostorih, kjer nima možnosti razvoja, redno poslovanje pa je zelo otežkočeno, saj v njo ne gre več kot 10 obiskovalcev. V perspektivi so tudi novi prostori za knjižnico in čitalnico. Mogoče bo dobila svoje prostore že prihodnje leto, razumljivo je, da bo v čitalnico spadal tudi televizor. Zaenkrat Radeljčani televizijskih prenosov še ne morejo gledati, to pa jim bo omogočeno tedaj, ko bo na Pohorju zgrajena relejna postaja.

Napore ljudskega odbora v Radljah je treba pozdraviti, ker večina ljudskih knjižnic na podeželju životari. Saj vemo, da se borijo z nepremostljivimi težavami, predvsem finančnimi. Te knjižnice so običajno v sklopu kulturno-prosvetnih društev, ta pa se sama borijo še z večjimi težavami, poleg tega pa knjižnice niso njihova edina dejavnost. Tako kljub dobri volji in pripravljenosti knjižnicam ne morejo pomagati.

Poleg teh vseh hib, pa je še največja hiba naših podeželskih knjižnic ta, da imajo stare knjige, katere bralce ne privabljajo več, saj so jih nekateri prečitali celo že večkrat. Novih pa ne morejo nabaviti, ker pač nimajo denarja.

Vsi ljudski odbori v Sloveniji naj bi si vzeli vzgled pri občini Radlje. Kajti le tedaj bodo storili svojo dolžnost do kulture in prosvete, ko bodo vsem knjižnicam na njihovem področju dodelili toliko sredstev, da si bodo lahko nabavile vsaj najbolj potrebne slovenske knjige. Dolgo je že znano, da poleg šole in ljudske univerze tudi knjižnice vzgajajo ljudi v dobre državljane.

Rekel bi celo tako, da merimo odnos občinskega ljudskega odbora do kulture in prosvete po tem, koliko knjig imajo knjižnice na njihovem področju, ne pa po tem, koliko imajo gostiln in ostalih javnih lokalov v katerih državljani v pogledu kulturnega vzpona ne pridobijo ničesar, kvečjemu izgubijo.

Rajko Kogelnik

Vladko Majhen na zborovanju v Planini

Da prelomimo s togim načinom zborovanj, ki v glavnem potekajo na sedežih podružnic, smo se domenili, da bomo to pot zborovali na Planini.

Sem nas je gnala želja, da se seznanimo s krajem, ki je bil zibelka partizanstva na Kozjanskem, in z njegovo celotno — gospodarsko in družbeno problematiko.

Takoj po prihodu na Planino smo položili venec ob spomeniku padlih borcev. Tu nam je znani Planinčan, partizanski borec Ivan Doberšek pregledno očrtal vlogo Planice v NOV. Nato smo skupno z gosti: članom Izvršnega sveta LRS in predsednikom Sveta za šolstvo LRS Vladkom Majhnom, sekretarjem Obč. komiteja ZK Pratnemerjem in tov. Jerinom krenili pod »Turško lipo« na planinskem starem gradu, kjer je potekalo zborovanje. Pionirji so pozdravili navzoče z ubrano planinsko pionirsko pesmico. Tov. Marijan Jerin, preds. okr. sveta za šolstvo in prvi komandant Kozjanskega odreda, nas je v svojem izčrpnem referatu seznanil s celotnim potekom borb na Kozjanskem in podčrtal požrtvovalno dejavnost domačinov, ki so mnogokrat pritrgali sebi, samo da so pomagali ranjencu, ki se je zatekel pod njihovo skromno streho. Povedal je tudi, kako so nastajali odbori naše ljudske oblasti in o rasti prvih partizanskih šol, ki so prav na tem predelu odigrale pomembno vlogo, saj se je prenekateri šolarček izkazal kot najzanesljivejši kurir. Upravnik KZ Planine tov. Ivan Zdolšek nam je v prisrčnih besedah razložil probleme gospodarstva na Planini. Poudaril je važno vlogo učitelja in apeliral, da vzgojimo mladino tako, da bo sposobna in voljna nadaljevati delo za resničen napredek naše mlade, socialistične domovine.

Navdušeno smo pozdravili tov. Vladka Majhna, ki je kljub svoji veliki zaposlitvi se odzval prisrčnemu vabilu in prišel med nas. Govoril nam je o družbeni vlogi učitelja pri preobrazbi in napredku naše vasi; poudaril je, da je bistvo življenjske ravni ozko povezano z dvigom naše proizvodnje — pri čemer mora biti zainteresirana vsa naša družba, predvsem pa učitelj — vzgojitelj, ki je zlasti na vasi zelo pomemben usmerjevalec dejavnosti.

Po zborovanju smo si ogledali delo planinskih pionirjev — okusno urejeno razstavo tehničnih izdelkov.

Popoldne smo preživeli v prijetnem kramljanju v planinski koči na Bohorju. Z vrha Bohorja — s tega prizorišča krvavih borb in zmag — je zadonela partizanska pesem »Bohor žari«. Tukaj nam je tov. Doberšek Ivan prav dramatično opisal svoje doživljaje, ko je pobegnil gestapovcem in o borbah s fašisti; vsi smo ga z velikim zanimanjem poslušali.

Dan je prehitro minil in vsi si želimo še več takih zborovanj. R. D.

Zanimiva statistika

Na svetu je približno 700 milijonov odraslih, ki ne znajo niti brati niti pisati. To se pravi, da je 44 % ljudi nepismenih. Seveda je ta številka v posameznih deželah zelo različna: v večini evropskih držav je samo 1 % nepismenih, pri nekaterih afriških narodih pa presega številka 95 %.

•

Na svetu je približno 860 milijonov otrok od 5. do 19. leta. Od teh jih je le 30 % vpisanih v osnovno šolo in približno 7 % v šole višje stopnje. Vsako leto naraste število šoloobveznih od 15 do 20 milijonov; 1970. leta jih bo verjetno že 1 milijarda.

Kjer je šola obvezna do 14., 15. leta, je obisk skoraj 100-odstoten. Od 15. do 19. leta pa se šola od 10 % do 90 % otrok in mladine, 50 % prekorači število le v 5 ali 6 državah.

Podatki so iz Chronique de l'UNESCO janvier-février 1959. str. 19—22.

1074 KROŽKOV
na šolah ljubljanskega okraja

Kako s šolsko reformo prodira med mladino nov duh, razumevanje časa tehnike in težnja po ustvarjalnosti, nam dokazujejo svobodne aktivnosti, katerih se učenci oprijemajo in hočejo v njih pokazati svoje zmožnosti v stalnem primerjanju izdelkov in tekmovanju med razredi in šolami.

V 261 šolah ljubljanskega okraja se učenci udejstvujejo v 103 različnih krožkih, katerih je vseh 1074.

Najbolj je v vseh šolah razširjen šah, ki ima 114 krožkov in učenci v njih uspešno sodelujejo, saj je šahovsko tekmovanje že tradicija in se ga udeležujejo učenci v občinskih, okrajnih in republiških tekmovanjih.

Pevskih krožkov je 85 in so meseca aprila in maja letos priredile šole številne pevske festivale, katerih najboljši v okraju imajo svojo veličastno prireditev na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani

Svobodne aktivnosti podpirajo tudi glasbeno dejavnost učencev v 4 glasbenih, 3 godbenih, 3 harmonikarskih, 6 tamburaških in 2 Orfejevih orkestrih. Poleg tega obstaja v okraju še 13 glasbenih ansamblov.

Dramatskih krožkov je 110, v katerih se učenci učijo nastopanja na odru in pred občinstvom ter se vadijo izražati v lepem knjižnem jeziku. Te krožke pa temeljito dopolnjuje 85 literarno-recitacijskih, 15 pravljičnih in 2 pripovedna krožka in se je zato ustmeno in pismeno izražanje učencev po šolah zelo izboljšalo. Tudi učenci nižeorganizranih šol so zmožni ob raznih prireditvah in proslavah narodnih praznikov nuditi občinstvu pester in kvaliteten kulturen program, kateremu pomaga 23 folklornih krožkov.

Kako prodira med učence želja po tehničnem znanju, dokazuje 7 filmskih, 28 foto, 21 avtomoto, 25 modelarskih, 20 radioamaterskih, 16 ročnodelskih, 20 lutkarskih krožkov. K tem spadajo še elektrostrojni (1), elektrotehnični (6), fizikalni (3), grafični (1), kartonažni (1), keramični (1), kparski (1), kino (1), likovni (11), litografski (2), matematični (95), maketni (1), mizarski (5), mladi tehnik (6), pletilski (4), prometni (11), strojni (1), šivalni (12), tiskarski (1), varilni (1), za moško ročno delo (1), ženskoročni (21).

Učenci se močno zanimajo tudi za telesno vzgojo, gibanje na prostem in krepitev telesa s športom. Imamo že po šolah 6 akrobatskih, 5 atletskih, 6 baletnih, 1 brodarski, 29 fizkulturnih, 2 jamarska, 2 kegljaška, 1 kolesarski, 9 košarkarskih, 1 ritmični, 4 rokometni, 1 nogometni, 1 odbojkarski, 9 planinskih, 10 smučarskih, 28 strelskih, 10 športnih, 20 taborniških krožkov.

Vsi ti krožki so zajeti v svobodnih aktivnostih učencev pod vodstvom pionirske organizacije, ki svojo dejavnost dopolnjuje še z naslednjimi :biološki (17), časopisni (1), filatelistični (5), kemijski (3), kulturno-prosvetni (7), risarski (11), socialni (1), zemljepisni (5), zgodovinski (3), marksistični (4), naravoslovni (8), opisno geometrjski (1).

Znanje tujih jezikov še dopolnjujejo v sledečih krožkih: angleški (3), esperantski (9), francski (2), italijanski (3) in nemški (9).

Člani Podmladka Rdečega križa se udejstvujejo v 21 krožkih prve pomoči, imajo 95 higienskih kotičkov in aktivov, dajejo učno pomoč bolnim sošolcem, so imeli 11 bolničarskih tečajev, 1 tečaj za nego bolnikov in 1 tečaj zdrave prehrane.

Na šolah je že 55 šolskih zadrug, katerih število se stalno veča Pod zadružnim okriljem imajo 1 akvarijski, 1 cvetličarski, 6 čebelarskih, 5 za gojenje trav, 5 gozdarskih, 15 gospodinjskih, 6 hranilniških, 15 poljedelskih, 28 sadjarskih, 27 vrtnarskih in 11 zajčjerejskih krožkov.

Zanimanje učencev za svobodne aktivnosti in delo v krožkih je veliko Tudi uspehi so se že pokazali ob lanskih razstavah, katere so priredile šole ob koncu šolskega leta. Tudi letos se pripravljajo take razstave. Nekatere šole so polne zelo praktičnih življenjskih izdelkov učencev, ki bodo lahko služili kot učila šolam, in dokazujejo res že v veliki meri ročnost učencev, ki jim bo smernica za bodoči življenjski poklic. Mnogo se bo tu še lahko napravilo in izboljšalo, toda najprvo bo treba preskrbeti šolam primerne prostore (to so lahko učilnice, samo, da so proste), katerih pa sedaj ob celodnevni zasedbi ni mogoče izkoriščati za ure, ko učenci nimajo razrednega pouka. Pri pouku snov obravnavati, v učenčevem prostem času to utrditi v delavnicah, laboratorijih, šolskem vrtu, ekskurzijah itd. in učni uspehi bodo še večji. Tako bo potem lahko šola učila iz življenja v življenje in iz take šole bodo prihajali razgledani ljudje, sposobni za nadalnji uk v obrti, industriji in kmetijstvu. Življenje jim bo blizu in lahko in le tako bodo mogli z veseljem usmeriti vse svoje znanje in sile za boljšo bodočnost.

DRAGO VONČINA

redniki niti pravilnika skupnosti niso proučili s svojim razredom, četudi bi to morali storiti po izrecnem nalogu šolskega odbora v začetku vsakega leta. Drugi spet so to delo, kakor tudi mnoga druga, enostavno poverili svojemu predsedniku razreda. Športni dan je bil za nekatere razrednike vedno prosti dan. Eni so sicer prihajali zjutraj pred šolo, drugi pa še tega ne. Kako so to znali dijaki izkoristiti, smo že povedali. Če smo dijake skupno kam peljali, nekaterih razrednikov pri tem nikoli nisi videl, pa četudi bi v tem času sicer imeli pouk. Prav tako nekaterih nisi videl nikoli na konferencah, zborih in prireditvah naših dijakov, kjer bi lahko videli njih izvenšolsko udejstvovanje. Dijak pa hoče priznanja, hoče, da ga njegov razrednik pohvali ali da ga vsaj vidi in ve, kako se udejstvuje. Bilo bi zares nenavadno, če bi recimo prvi razredi vse toliko obsežne naloge svoje skupnosti, od katerih so mnoge do sedaj opravljali vzgojitelji, uspešno vršili, njih razredniki pa o tem niti vedeli ne bi. Dogajalo se je, da je ob takih prilikah izbrani razredni odbor v začetku sicer poizkušal delati ob pomoči dijakov iz drugih razredov. Ker pa so nastopale ovire, ki so za dijake same brez razrednika nepremostljive, je njih uspeh često propadel in razredni odbor je sčasoma postal docela neaktiven. To je pač naravno. Saj je vendar tudi za nas odrasle uspeh pri delu gonilna sila za bodoče delo. Najčešče so bili razbijači dela v razredu posamezniki, ki bi bili trd oreh tudi preizkušenemu vzgojitelju. Ugotavljali pa smo tudi, da razredi niso izvršili kakšne naloge zato, ker so jih njihovi predsedniki napačno poučili ali ker niso znali pravilno in najbolj primerno po razredih pojasniti zadanih nalog; recimo, pravi pomen gospodarske akcije o zbiranju starega papirja. Zelo negativno pa vpliva na red, disciplino in nadaljnje delo dijakov po razredih, če vzgojitelji niso dosledni, če tolerirajo, ne reagirajo in končno, ko je treba, tudi ne kaznujejo po veljavnih šolskih predpisih prekrškov posameznikov in skupin v razredu. Slednji znajo to slabost dobro izkoristiti, tako da pritegnejo v svoje vrste vse, kar omahuje med dobrim in slabim. Pozitivne sile v razredu se s tem vedno bolj redčijo. Tako je prišlo n. pr. do masovnega izostajanja od pouka. Zato je na športnem dnevu odpovedal poslušnost ves razred. Iz istih razlogov so se razbili učni krožki, a slabi dijaki se niso dovolj učili zato, ker so vedeli, da bodo nazadnje pri nekaterih profesorjih itak izdelali, ravno tako, kakor bodo imeli odlično iz vedenja »špricarji« ali oni z ukorom med letom. Našel se pa je na šoli tudi tak vzgojitelj, ki je hotel biti med dijaki priljubljen za vsako ceno ter je zgolj zato popuščal na škodo znanja, reda in discipline. Samo en tak primer lahko poruši pedagoško ravnotežje in s tem zelo slabi delo skupnosti. Zgodilo se je celo večkrat, da kak razred ni izvršil prevzete akcije z izgovorom, da nočejo toliko časa, dokler ne bodo prav vsi razredi delali, češ da so nekateri vedno izjema. Tega, da je takšno ravnanje vzgojitelja, ki dovoli podobne očitke za svoj razred, netovariško do njegovih kolegov morda on niti ne pomisli. Na take in podobne nedoslednosti so nas naši dijaki pri konferencah stalno opozarjali. Tako je letos na predzadnji konferenci predsednik šolske skupnosti v imenu predsedstva izrazil željo, da bi profesorji na koncu leta bili bolj enotni in strožji kakor lani, za one, ki se nočejo učiti, kakor tudi za one, ki so med letom nepoboljšljivi glede reda in discipline, ali neopravičeno izostajajo od pouka. Za to izjavo je predsedniku grozilo, da bodo nekateri dijaki z njim fizično obračunali. Toda iz grožnje ni bilo nič, ker je velika večina dijakov povsem odobravala predlog svojega predsednika.

Zakaj je prišlo do navedenih napak pri nas vzgojiteljih? Danes lahko dokaj točno odgovorimo na to vprašanje. Bile so rezultat razvoja družbenega upravljanja na naši šoli, zlasti kar zadeva udeležbo dijakov in profesorjev pri tem. Resnici na ljubo moram priznati, da še ni dolgo tega, ko sem tudi jaz pripadal tisti vrsti vzgojiteljev, ki smo mislili, da je z uvedbo dijaških skupnosti nastopila velika razbremenitev za nas, posebno pa za razrednike. Mislili smo, da bodo odslej dijaki sami dolžni opravljati in urejevati prav vse, kar zadeva njih življenje in delo na šoli ter tudi precej od tistega, za kar smo do sedaj morali skrbeti in delati izključno mi, saj jim vendar to dolžnost nalaga pravilnik o pravicah in dolžnostih. Ker se pa v sistemu družbenega upravljanja — analogno, kakor je to tudi pri delavskem samoupravljanju — oblikuje socialistična miselnost mladega človeka, in sicer ne po direktivi kogarkoli, temveč so njegovi napredni in revolucionarni pogledi plod lastnih spoznanj in ugotovitev na temelju prakse, smo bili mnenja, da je prav, če pustimo, naj se dijaki v praksi usposabljajo kolikor mogoče sami za družbene upravljavce. Zato smo jim nekateri rade volje in celo preveč dobesedno prepuščali, naj sami ukrepajo in urejujejo čimveč, da bi tako imeli čim širše področje za svoje udejstvovanje in prakso. **Pri tem pa smo pozabili najbistvenejše. To namreč, da dijaki vendar v skupnosti ne znajo delati in da je to delo za njih novost. Saj je bil eden od glavnih namenov organizacije skupnosti na šolah ta, da se bodo v njih dijaki šele učili upravljati. Kdo bo opravljal to nalogo, če ne prav mi vzgojitelji? Za nas mora biti delo preko skupnosti, kjer aktivno angažiramo ves kolektiv v proces dogajanj, le nova, sodobna in socialistična metoda vzgajanja mladega rodu v naših šolah.** Treba bo torej na delo po tej, za nas vzgojni poti. Posebno v prvih razredih bo potrebna močna pomoč razrednika in razrednega profesorskega zbora. Že sama beseda skupnost pomeni, da smo to vsi v razredu, ki učimo in ki se učijo. Pri tem in takem delu pa mora biti vzgojitelj najčešče sam iniciator, mora mladino povesti v akcijo, jo voditi, kontrolirati in nadzirati delo zato, da bi lahko nesebično priskočil na pomoč in pokazal pravo smer vedno, če bi grozilo iztirjenje. Z uvedbo družbenega upravljanja in dijaških skupnosti smo zato zlasti razredniki prevzeli mnogo večje dolžnosti, kakor smo jih imeli pred tem, kajti svoje dijake moramo naučiti upravljati, iz njih moramo napraviti zavedne člane socialistične šole. To pa ni lahko, ker je dijak mlad in nevzgojen. Potrebno je mnogo dobre volje, potrpljenja, ljubezni do mladine in socialistične družbe, za katero našo mladino vzgajamo.

Če bomo delali tako, bomo v zadnjih razredih imeli že posameznike in kolektive, za katere bo vidno, da so se v šoli dijaškega upravljanja že krepko skovali. Tedaj bodo prevzemali že res lahko kar sami mnoga dela skupnosti, ki jih bodo opravljali često celo bolje, kot bi jih zmogli mi. Zavisi od tega, koliko truda smo vložili v prve razrede. Tako imejo že sedaj na naši šoli nekateri dijaški kolektivi aktivno pravico soodločati pri opravičevanju izostankov, prav vsi razredni kolektivi pa aktivno sodelujejo pri ocenjevanju vedenja v svojem razredu. Na mariborskem učiteljišču pa dijaki kolektivno ocenjujejo že sami tudi pri ostalih predmetih v vsestransko zadovoljstvo dijakov in profesorjev. Tako je javno povedal predsednik šolske skupnosti učiteljišča dne 17. aprila 1960. Vemo, da delo po raznih šolah ni enako zahtevno. Saj je že v dveh paralelkah na isti šoli uspeh za isti trud često različen. Iz prakse prav dobro vemo, da na uspeh našega dela na neki šoli vpliva gotovo tudi število dijakov v enem razredu, število paralelk v istem letniku (na naši šoli je 20 razredov) in to, ali je šola v večjem ali manjšem mestu, ali na podeželju. Dalje vpliva zlasti tudi socialno poreklo večine dija-

(Nadaljevanje na 4. strani)

ETNOGRAFIJA IN ŠOLA

V Novem mestu dva etnografska krožka in predavanja po šolah

Sestavek objavljamo kot prispevek k vprašanju pouka etnografije v nekaterih naših šolah, ki ga je načel Prosvetni delavec v 17. št. 1959. Čeprav pri etnografskem delu, o katerem poročamo, ne gre za obvezni pouk, kakršnega je utemeljeval omenjeni članek, je vendar tudi taka oblika dela doprinos k stvari. Morda bi kazalo za začetek, dokler se stvari bolje ne urede, tudi na drugih šolah poskusiti na podoben način, kot so to storili v Novem mestu.

Na I. osnovni šoli v Novem mestu prof. Bačer že dve leti zbira okoli sebe dijake, ki se zanimajo za etnografijo in jih opozarja na Trdinove prikaze ljudskega življenja na Dolenjskem. Tako dobivajo dijaki pobudo za opazovanje etnografskih značilnosti svoje okolice in nekateri prav pridno zapisujejo ljudske pripovedi in domače izraze po bližnji in daljni okolici Novega mesta.

V šolskem letu 1959/60 je Dolenjski muzej na gimnaziji organiziral muzejski krožek z arheološko in etnografsko sekcijo, katerih delo vodita kustosa.

Člani etnografskega krožka se shajajo tedensko in se sistematično seznanjajo s slovensko ljudsko kulturo in z vedo, ki jo obravnava: teorija etnografije, nazivi zanjo doma in po svetu, razvoj slovenske etnografije, struktura slovenske ljudske kulture in značilnosti posameznih etničnih območij, pregled materiala, socialne in duhovne kulture Slovencev. Ta izvajanja so opremljena kolikor mogoče s slikovnim gradivom, s predavanjem diapozitivov in filmov. Nekaj dijakov gimnazije je izbralo svojo maturitetno nalogo s področja etnografije (n. pr. Kmečka hiša na Slovenskem).

Dijaki obeh krožkov bodo skupno obiskali etnografske zbirke Posavskega in Belokranjskega muzeja ter priredili ekskurzije v etnografsko zanimive kraje. Vsi ti dijaki pridno odgovarjajo na vprašalnice z raznih področij slovenske ljudske kulture, ki so priložene Glasniku Inštituta za slovensko narodopisje. V bodoče bomo za Glasnikove ankete pridobili tudi dijake na učiteljišču in dijake višjih razredov osemletk na Dolenjskem. Na zadnjo vprašalnico o vpregi in opremi goveje živine so dijaki novomeškega učiteljišča ob posredovanju prof. Dobovška že v precejšnjem številu odgovarjali.

V skladu z načelom o sodelovanju med muzeji in šolami je Dolenjski muzej v Novem mestu skupno s Tajništvom za šolstvo zasnoval cikel predavanj in muzejskih disciplin po šolah novomeškega okraja. Etnografskih nastopov je bilo blizu trideset, in sicer predavanja o slovenski ljudski kulturi z diapozitivi iz Etnografskega muzeja ter Večer etnografskih filmov s kratkim uvodom in komentarji (Bloško smučanje, Nevesta, le jemlji slovo, Zima mora umreti, Pomlad v Beli krajini).

Ko smo učencem z besedo in sliko skušali dopovedati, kaj je etnografija in za kakšne stvari se zanima, smo vsem šolam v okraju poslali prošnjo, naj učitelji s pomočjo učencev naredijo seznam etnografskih predmetov in spomenikov v svojem okolišu. Prošnji smo priložili podrobna navodila za to delo. Tako se bo rešila še katera etnografska ostalina, ki je Dolenjski muzej s svojimi ljudmi morda ne bi opazil, ker zaradi hude denarne stiske ne zmore sam evidentirati celotnega terena. Da ta akcija ne bo brez uspeha, nam povedo že dosedanji primeri, ko so učenci po predavanjih nosili v šolo podobne predmete, kakršne so bili videli na platnu.

D. Z.

Andrej Sežun

Pred dnevi smo pokopali šolskega inšpektorja, vzgojitelja in organizatorja Andreja Sežuna, ki je v razvoju našega šolstva zasekal globoke brazde.

Rojen pred 64 leti v družini malega posestnika v Žirovnici pri Cerknici, je bil od mladih nog vajen dela, reda in vztrajnosti. Otroška leta je preživel v Braziliji, kamor so njegovi starši odšli iskat kruha. Ko se je po osmih letih vrnil v domovino, se je šolal v postojnski meščanski šoli, nato pa na učiteljišču v Ljubljani. Kot učitelj je služboval najprej v Babnem polju, zatem pa na plebiscitnem koroškem ozemlju v Borovljah. Od tam je odšel v Ljubljano na državno vzgajališče. Med NOV se je kot učitelj na vadnici povezal z OF in se po osvoboditvi vključil v delo za obnovo domovine. Kot aktivist je sodeloval v raznih organizacijah in društvih na terenu in bil tudi član republiškega odbora Združenja učiteljev. Kot odličen učitelj je deloval nekaj časa še na vadnici, nato pa postal upravitelj osnovne šole na Vrtači ter od 1948 prosvetni inšpektor okraja Ljubljana.

Vestnega delavca, odkritega tovariša in svetovalca učiteljstvu na šolah bomo težko pogrešali.

Šolski vrt ne pozna počitnic

Lanske počitnice sem popotoval skozi neko štajersko vasico in se silno začudil ob plotu, kjer je onkraj bohotno rastel osat in mleček pa še vrsta drugih zeli. Dejali so, da je to šolski vrt. Verjemite, da sem močno zardel!

In zdaj, ko se naglo bližajo velike počitnice, sem se spomnil lanskega dogodka. Zapuščena in mrtva je samevala šolska stavba z zaprtimi okni in vrati, ker so mladi učitelji odpotovali na svoje domove. Ves julij in ves avgust je bila šola prepuščena sama sebi, čeprav bi nekdo moral vsaj dežurati. Dejstvo pa je, da med letnim odmorom tudi pošte ni mnogo. Pa tudi ni rečeno, da bi navsezadnje dejansko dežurni učitelj moral oskrbovati vrt, pleti, dosajati in ne vem še kaj. Na mnogih šolah imajo lepo urejene šolske zadruge, ali vsaj aktive mladih prirodoslovcev, ki rešujejo položaj. Toda marsikje je prerado tako, kot je bilo na tisti šoli.

Šolski vrt ne pozna počitnic. Do zaključka šolskega leta, določneje rečeno, do zaključka pouka, je vrt šele pripravljen za najbujnejšo rast, ki pa jo je potrebno negovati. In kdo naj ima tu odločnejšo besedo od pionirske organizacije? Šolski vrt je področje, kjer se bo uveljavljala pridobljena teorija v učnem in vzgojnem smislu v praksi. Pionirji nosijo odgovornost skupno z vzgojiteljskim zborom, da sta šolska stavba in šolski vrt ves čas lepo urejena in do neke mere že vzorna v naselju.

Marsikje prav posrečeno rešujejo vprašanje negovanja vrta med letnim odmorom. Pionirski odred je razdeljen na čete in te pri delu tudi medsebojno tekmujejo. Tako skrbi prvih štirinajst dni ena četa ali desetina, drugih druga, dokler se ne zvrstijo. Štab skupno z dežurnim učiteljem pa ocenjuje opravljeno delo in uspeh. Če se zato zavzame še šolski odbor, kar je redkeje, je vse v najlepšem redu.

Zavedati se moramo, da je šolski vrt učilo, in sicer eno med najbolj konkretnimi, življenjskimi in praktičnimi učili s široko vsebino in obsegom. Globoka pa je tudi njegova vzgojna vrednost. Prav počitnice dajo v vzgojnem smislu še poseben odtenek. Učence preko šolskega vrta navežemo na šolo tudi med odmorom. Stik ostaja v delovnem odnosu, v odgovornosti, ki jo imajo z negovanjem vrta, v zdravem tekmovanju, v rasti osebnosti v mladem človeku, ker se pri tem razvija v veliki meri samostojnost. Otrok se vzgaja tudi estetsko, ker vrt je potrebno smotrno lepo urediti. Vsekakor obstaja skladnost med lepotičnim rastjem in prehrambenimi vrtninami. Osnovo za delovno vzgojo verjetno ni potrebno še posebej podčrtati. Prav tako se lepo razvija občutek družbene odgovornosti do družbene imovine, skupnega dela in vrednotenje uspehov, ki jih je dosegel kolektiv kot celota. Učinkovita pa je tudi gospodarska vrednost vrta posebno pri šolah, kjer imajo razvite šolske kuhinje.

Šolski vrt pa ni učilo samo za šolske otroke in torišče dela za pionirsko organizacijo, temveč je splošno učilo za celotno vas. Tudi preko šolskega vrta se še lahko marsikje lomijo predsodki in utirajo poti naprednejšemu vrtnarstvu ter gospodinjstvu na vasi. Koliko je morda še vrtnin, ki jih marsikatera gospodinja ne pozna, pa bi vendar lahko popestrile jedilnik, če bi jih gojili.

Skope gornje vrstice sem nanizal zgolj z namenom, da bi še posebej podčrtal pomen šolskega vrta pri pouku in vzgoji ter s tem podkrepil občutek odgovornosti, ki ga moramo imeti do šolskega vrta tudi med letnim odmorom. Resnično trpek je spomin na zapuščen vrt, ki sem ga videl lani, in ne bi bilo prav, če bi kjerkoli bilo nekaj podobnega. Šolskemu odboru in staršem tudi ne sme biti vseeno, saj sta šola in vrt največkrat, posebno na vasi, reprezentančna objekta kraja.

L. R.

NAŠ UČITELJ JE OCENJEN

Vsako šolsko leto je člen v verigi, ki spaja drobce v celoto, ki veže preteklost s prihodnostjo in oblikuje podobo našega šolstva.

Ko na prelomu šolskega leta pregledujemo minulo delovno obdobje ter v njem dosežene rezultate in obenem že sprejemamo načrte za prihodnje delo, si moramo odgovoriti na vprašanje: kakšen člen smo v preteklem letu vključili v razvojno verigo našega šolstva; ali z drugimi besedami — nanizati, razčleniti in oceniti moramo rezultate dela ter pogoje in okoliščine, v katerih smo delali, obenem pa razčleniti in utemeljiti naše delovne načrte za prihodnje leto.

Uvodoma moram poudariti, da so delovne obremenitve učiteljskega zbora kot celote in analogno delovne obremenitve posameznikov zelo velike. Naša reformirana šola terja vse kaj več, kot sam pouk; iz tega izhaja, da se odvija naše šolsko delo zelo naglo in pospešeno. Žal so glede na specifiko šolskega dela edina realna oporišča, na katera se je moč v tem pregledu sklicevati in nasloniti: predelana snov in učenčevo znanje, kajti estetski, idejni, etični in moralni vzgojni učinek našega dela je težko realno prikazati.

Naše delo je kajpak nemogoče meriti z enakimi merili kot drugo delo, zlasti še, ker delovni čas, ki ga učitelj prebije v šolskem poslopju, predstavlja le relativno majhen del njegovega napora. Naše šolsko delo nikakor ni omejeno samo na tako imenovane šolske ure, marveč je, ali bi vsaj moralo biti, raztegnjeno na vse učiteljevo življenje in na ves njegov čas. Ker pa posebno v zadnjem času mnogi vztrajno vsiljujejo primerjave z drugimi poklici in marljivo preračunavajo našo storilnost po normah, ki veljajo v industriji, je pač treba spregovoriti tudi o tem. In čeravno, kot smo dejali, tako preračunavanje ne bi smelo biti dopustno in možno pri našem delu, pa vendarle, če ga dopustimo vsaj v ilustrativno primerjavo, pokaže, da znaša delovni čas šolskega delavca v povprečju 10 ur dnevno, da pri tem vedno znova in znova ne poudarjamo reforme naše šole, ki terja tudi od učenca veliko. Menim, da je povsem odveč naštevanje vseh mogočih oblik dela, ki požira ure in ure.

V slehernem učiteljskem kolektivu ima vsak član tako glede na poklicno zmogljivost, kot glede na uporabnost svojo določeno nalogo in svoje določeno mesto. Edini zakon pri oceni posameznikovega dela je njegova strokovna sposobnost in zavest poklicne odgovornosti.

Kritični očitki na račun neuspehov posameznih članov kolektiva bi utegnili biti utemeljeni le v izjemnem primeru, ko na primer slab učitelj ne kaže nikakršne težnje po strokovnem izpopolnjevanju in praktično nudi učencu prav malo ali celo nič.

Če upoštevamo vse zgornje misli in šele zdaj — s tega zornega kota pristopimo k ocenjevanju posameznega učitelja, bo naša ocena bližja resnici. Na naših šolah je še vse preveč šabloniziranja, uvrščanja v kategorije po subjektivnih merilih, da ne rečem — celo osebnih simpatijah.

Vprašajmo se: ali zasluži učitelj, ki je po mnenju nekaterih dober strokovnjak, nemara celo vesten in točen pri delu, oceno »se odlikuje«, a mu je razen dela v razredu vse ostalo delo z mladim rodom tuje in daleč? Nadaljujmo razglabljanje v to smer — ali je sploh lahko tak učitelj zares dober strokovnjak, saj vsi vemo, da bo ob naglem političnem in gospodarskem razvoju tudi njegovo »strokovnjakarstvo« kaj kmalu zbledelo in capljalo za časom?

In tretje vprašanje: ali zasluži učitelj, ki ima sicer dolgoletno prakso za seboj, oceno »se odlikuje« samo zato, ker pač odpira in zapira šolske dveri že takšno in takšno vrsto let? In končno — kaj mislite — vprašujem našo javnost — ali taka krivična ocena ne zlomi volje do dela ostalim, ki z nenehnim študijem ter s sodobnimi prijemi kljub svoji mladosti skušajo doseči kar najlepše uspehe?

Milica Mekinda

Zadružnik iz Slovenije je z veseljem ogledoval konja-šampiona iz Lipice na novosadskem velesejmu. (Sestavek o srečanju jugoslovanskih šolskih zadružnikov smo priobčili v prejšnji številki lista.)

Občni zbor »Samopomoči«

Občni zbor Samopomoči prosvetnih delavcev v Ljubljani je bil v nedeljo, 22. maja 1960 na osnovni šoli Angele Ocepek. Iz letnega poročila uprave posnemamo v kratkem tole:

Konec leta 1959 je štelo društvo 2262 članov. V 38 smrtnih primerih je društvo izplačalo dedičem po 21.000 din. v skupnem znesku 798.000 din.

Od začetka poslovnega leta 1960 dalje je društvo na pobudo Mariborčanov zvišalo pogrebni prispevek na 30.000 din. Občni zbor je pooblastil upravo, da ta znesek še zviša ob primernem dvigu števila članov.

Da se ponudi zamudnikom prilika za včlanjenje, je občni zbor dvignil mejo starosti za sprejem v članstvo na 50. leto in to poizkusno za dobo enega leta. Dosedanja meja je bila 45. leto.

Humanitarni cili Samopomoči prosvetnih delavcev — pomoč osirotelim rodbinam stanovskih tovarišev — vzbuja vedno večje zanimanje med prosvetnimi delavci, kar dokazujejo številne nove prijave. Najbolj razveseljivo dejstvo pa je, da se vključuje v to človekoljubno akcijo vedno več mladih tovarišev in s tem izpričujejo, da jim tovarištvo ni le prazna beseda, temveč tudi nesebično dejanje.

Dramska produkcija gojenk ženske obrtne šole

Gledališki oder Šentjakobčanov je imel 7. junija goste posebne vrste. Gojenke Ženske obrtne šole iz Ljubljane so nudile javnosti nenavadno kulturno prireditev. Pod nazivom »dramska produkcija« so se lotile nesmrtnih del velikih mojstrov: Sofokleja, Shakespeara, Molièra in Župančiča. Bil je to program, izredno zahteven, kar drzen, ako predpostavljamo, da so ga sprejele učenke, od katerih je komaj katera kdajkoli sodelovala na odru. Ako sedaj, po končanem nastopu ugotavljamo, da je celotna prireditev izredno lepo uspela, da so pokazale gojenke smisel za dramatiko, potem smo tudi že zapisali priznanje, v polni meri zasluženo.

Pred nami so se vrstili prizori, teksti iz Antigone, Komedije zmešnjav, Sena kresne noči, Macbetha, Kar hočete, Veronike Deseniške in Tartuffa. Jedro programa je bilo tedaj naslonjeno na klasike — vse tudi v zvezi s poukom materinščine na šoli in v težnji, nuditi mladini širšo kulturno razgledanost. Organizator — šolski komite LMS z dramsko sekcijo — je vložil v nastop ogromno truda. Profesorica tov. Marija Zupančeva, na katere ramenih je slonela predvsem vsa skrb za dramsko produkcijo, je oskrbela originalni vezni tekst in uvodni nagovor.

Zanesljivost nastopanja, prepričevalno doživljanje vlog, vživljanje v odrsko okolje nasploh, nam dajo slutiti, da so med gojenkami odrski talenti, ki bi jim kazalo nuditi nadaljnje možnosti razvoja. Skratka: Ženska obrtna šola je pristavila k svojim dosedanjim uspehom — nedavno so imeli modno revijo — nov člen, ki jim je lahko v ponos

V. D.

Litostrojčani ne zaostajajo

Vzgledu mnogih naših šolskih ustanov so se priključili z oddajo »Pokaži, kaj znaš!« tudi učenci v Domu IKŠ Litostroj. Oddajo, ki je seve zahtevala skrbno pripravljenost in nemalo dela, je organizirala kulturna komisija domskega sveta; prireditev je imela dober namen, prikazati kulturno orientacijo in interese mladine.

Za oddajo se je prijavilo 12 učencev, največ dosegljivih točk je bilo 60. Med nastopajočimi so bili recitatorji, pevci zabavne glasbe, prijavili so se trije pesniki, eden je zaigral na orglice, drugi na harmoniko; bil je vsekakor kaj živahen, raznolik razpored in je bilo priznanje povsem zasluženo. Ocenjevali so po strokovni komisiji, pa tudi publika je imela svojo besedo. Končalo se je vse lepo in prav in zmagalci so prejeli knjižne nagrade. Oddajo je vodil tovariš Silvan Jogan.

Obvestilo

Maturanti ljubljanskega moškega učiteljišča letnika 1925 se sestanejo dne 2. julija 1960 ob 20. uri v Ljubljani v gostilni Činkole na Poljanski cesti. Vabljeni vsi po 35 letih mature.

DIJAŠKE SKUPNOSTI

(Nadaljevanje s 3. strani)

kov itd. Glede vrste šol pa mislim, da je — zlasti kar zadeva red in disciplino ter prizadevnost — mnogo lažje delo v dijaških skupnostih na strokovnih šolah in učiteljiščih kakor pa na gimnazijah. To dejstvo močno zapazimo, kadar učimo na več vrstah šol, kar je tudi razumljivo. Saj dijak po končanem šolanju na učiteljišču in strokovni šoli dobi zaključno spričevalo, ki ga bo spremljalo potem skozi vse življenje, na vseh službenih mestih. Zato je tu mladinec bolj prizadeven, bolj discipliniran, z njim se mnogo laže dela, kakor recimo na gimnazijah, kamor prihajajo zlasti zadnja leta v prvi razred dijaki često samo zato, ker niso mogli na strokovne šole zaradi slabega izpričevala. Na učiteljiščih n. pr. bodo dijaki takoj po končani šoli tudi sami vzgojitelji, ki bodo v praksi takoj morali ocenjevati svoje učence in jih vzgajati v razrednih skupnostih. Zato je pač nujno, da se za to nalogo dijaki usposabljajo že tu in zato od učiteljiščnikov in z učiteljišča pričakujemo največji doprinos v razvoju dijaških skupnosti in družbenega upravljanja na šolah sploh. Toda izgleda, da do sedaj ni bilo povsem tako, da so bile težave tako na strokovnih šolah, učiteljiščih in gimnazijah iz istih vzrokov. To dejstvo je potrdil tudi sestanek dijakov in profesorjev o posvetovanju šolskih skupnosti mariborskega okraja dne 17. IV. 1960. Prijetno je bilo poslušati predsednike dijaških skupnosti na posameznih šolah. Videti je bilo, kako si dijaki prizadevajo, da bi svoje skuposti čim uspešneje vodili. Toda **čutiti je bilo tudi pomanjkanje prave pomoči od strani vzgojiteljev, tako posameznikov kot celotnega zbora.** Res je, da vidnih nasprotovanj ni. Toda često je prav vsa pomoč profesorskega zbora zgolj v tem, da ne nasprotujejo delu svojih skupnosti. Aktivne in izdatne pomoči pa ni bilo zaslediti prav nikjer. Predsednik ene najbolj delavnih dijaških skupnosti je celo javno pohvalil ravnatelja svoje šole, profesorski zbor in predsednika šolskega odbora (ki je tudi iz vrst prosvetnih delavcev) ter dejal, da so deležni njihovega popolnega razumevanja. Rekel pa je tudi, da je šolski odbor te šole preimenoval pravilnik šole v program dela šolske skupnosti in da je šolski odbor na svoji seji odbil predlog dijaškega predstavnika, naj bi člani Š. O .pomagali posameznim razrednim skupnostim. To dokazuje med drugim tudi nepoučenost tamkajšnjega Š. O. in profesorskega zbora o bistveni stvari pri organizaciji dela dijaških skupnosti. Šolska komisija pri okrajnem komiteju LMS je vendar že parkrat pojasnjevala vsem srednjim in strokovnim šolam okraja, da je »pravilnik o pravicah in dolžnostih« eno in da je program dela nekaj čisto drugega. Pravilnik je vendar nekaj bolj stalnega. Na podlagi pravilnika in zaradi njega se postavlja vsako leto program, ki podrobno ureja, kako izvršiti določila pravilnika. Prav tako, kot imajo delavski sveti po zakonu o samoupravljanju ločeno svoje pravilnike, poslovnike in programe, postavljajo organi družbenega upravljanja, konkretno šole, tudi svoje pravilnike, ki so osnovni zakon za one, zaradi katerih so bili postavljeni. Najbrž bo res tako, da navodila omenjene šolske komisije za delo šolskih skupnosti na nekaterih šolah mariborskega okraja dobivajo samo dijaki predsedniki. Ti na koncu leta odhajajo. Z njimi odidejo vsakokrat tudi dragocene izkušnje v praksi. Novi predsedniki po šolah pa se znajdejo spet čisto sami. Na šoli stalno ostanemo edino mi vzgojitelji. Če ne na eni pa gremo na drugo šolo. Zato to delo mi najlaže pravilno nadaljujemo in dialektično dopolnjujemo. Saj smo vsako leto bogatejši za nove izkušnje našega udejstvovanja v praksi. Pri tem pa bi se tudi naša mladinska vodstva morala otresti svoječasno morda upravičenega nezaupanja do vsega, kar je bilo v prosveti »starejše«. Čas je že, da si medsebojno zaupamo in skušamo eni druge rajši bolj razumeti.

Na omenjenem posvetovanju nas je tudi zelo začudilo, ker nekatere šole, kot je n. pr. gimnazija Ptuj, niso poslale niti enega svojega zastopnika od pet povabljenih. Jasno je, da se s tem sodelovanje med šolami onemogoča. Vsi udeleženci smo bili mnenja, da bi podobna posvetovanja morala biti večkrat in morda celo v republiškem merilu.

Morda kdo, ki bo čital te vrstice, poreče, da ni prav, ker sem navedel toliko negativnih strani iz dela na svoji šoli. Toda navedel sem jih zato, ker sem prepričan, da veljajo tudi, vsaj za nekatere, če že ne za vse druge srednje in strokovne šole. Dokaz za to so stalni opomini z naših univerz, naj na srednjih šolah dijake več naučimo. Dalje, izvor znanih dogodkov v Zagrebu, ko so študenti na ulici demonstrirali proti nepravilnostim, ki bi jih morali sami urediti s svojo udeležbo v družbenem upravljanju, poteka sigurno tudi iz srednjih šol, kjer se dijaki niso naučili samoupravljanja, zato tega na univerzah kot študenti tudi ne znajo. In končno. Mi tu na I. gimnaziji smo si edini, da napredek ni samo v hvalisanju in poveličevanju uspehov, temveč v stvarni, konstruktivni in dobrodelni kritiki storjenih napak. Vemo tudi, da lahko mnogo greši le oni, ki zares tudi mnogo dela. Ves ta čas pa smo si zelo prizadevali, da bi našli pravo mesto v novi, socialistični šoli, zlasti za nas vzgojitelje. Sedaj imamo občutek, da smo na pravi poti. Uspehi letošnjega dela nam to že sedaj potrjujejo. Tako je n. pr. naš pevski zbor že letos v aprilu uspešno nastopil s 120 člani na reviji okrajnih mladinskih pevskih zborov. Vsa predavanja, ki jih prirejamo za dijake izven pouka, so letos tako obiskana, da je bila naša dvorana večkrat že premajhna. Pri mobilizaciji mladine v delovne brigade smo prekoračili naš kontingent. Za pohod ob žici okupirane Ljubljane je naša šola dala kar pet ekip. Naši dijaki nastopajo s kulturnim programom v podjetjih itd. Stanje na šoli se vidno izboljšuje. Kako tudi ne bi, ko pa imamo tako dragocene izkušnje iz preteklosti. Organizaciji LMS in ZK imata tozadevno pobudo prav od začetka leta. Pomagali so nam tudi roditeljski sestanki. Zlasti važna in »koristna novost« pa je uvedba tako zvanih »ur razrednika«. Vsak razrednik je namreč dolžan imeti vsak teden po eno uro s svojim razredom, kjer rešuje vse probleme razredne skupnosti. Tako bomo od sedaj lahko redno in načrtno obravnavali v vseh razredih prav vsa organizacijska in vzgojna vprašanja. Podobno uro, samo z drugim imenom so že pred nami vpeljale tudi nekatere druge šole v Mariboru, kot je Ekonomska in STŠ. Prav pa je tudi s finančnega gledišča. Saj je razrednik posebej plačan za eno uro razrednih poslov na teden, ki je zato ne more in tudi ne sme vršiti med rednim poukom. Določila splošnega zakona o šolstvu pa nam tudi jasno povedo, da je delo vzgojitelja, zlasti pa razrednika v novi šoli mnogo zahtevnejše, kot je bilo kdajkoli pred tem.

In končno še to. Šolska komisija pri Okrajnem komiteju LMS v Mariboru, katere član sem od njene ustanovitve, zelo želi, da bi prosvetni delavci tudi v drugih okrajih in šolah pisali več o delu, uspehih in težavah pri uvajanju družbenega upravljanja na šolah. To bi bil gotovo eden najboljših načinov medsebojne tovariške pomoči na tem področju našega dela.

Peter Knehtl

»Nürnberški proces«

Založba Borec je nedavno tega izdala dve knjigi, ki opisujeta dogodke med novembrom 1945 in oktobrom 1946 nürnberški proces. Istoimensko knjigo sta napisala Joe Heydecker in Johannes Leeb. Prvoimenovani je bil vseh deset mesecev poročevalec med sodnim procesom v Nürnbergu, J. Leeb pa je šele kasneje pričel proučevati dogodke tretjega rajha.

Nürnberški proces je le epizoda zločinskih dejanj, za katere so se nacistični vrhovi zagovarjali pred zavezniškim sodiščem, a zagovora za vse zlo in zločine niso mogli dati. Avtorja nista težila podati znanstveno-dokumentarno knjigo, ki bi po snovi ne presegala le okvira procesa, pač pa sta resno zapisano reportažo naslonila na dokumente o procesu in zločinih nacizma ter razširila predmet obravnave tako, da dobi bralec jedrnat, čeprav ne popoln vpogled v dogodke, ki so prinesli človeštvu nepojmljivo razdejanje in mnogomilijonske žrtve nacistične bestialnosti, ki ji ni primere v zgodovini.

Kje so vzroki, da je druga svetovna vojna spremenila Evropo v pogorišče? Kdo je zakrivil razdejanje, kdo je odgovoren za milijonske žrtve, za načrtno ugonabljanje civilnega prebivalstva? Po nalogu katerih ljudi so nacisti razglašali idejo o »čisti rasi« in zavoljo tega pogazili vse človečanske pravice, ignorirati vsako etiko, pravna načela? Proces je razkril, da tudi med samimi nacističnimi oblastniki ni moglo biti drugega kot brezdušna laž in brezobzirna borba za oblast. Toda 21 obtožencev, ki so se znašli na zatožni klopi, predstavlja le vrh nacističnega gibanja. Bralec se bo spomnil, da so bili še drugi sodni procesi proti nacistom, še bolj pa, da so številni utekli zasluženi kazni. Številni dokazi, ki so na nürnberškem procesu bremenili 21 obtožencev, ne zmanjšujejo krivde ostalih nacistov, ki so bili sodelovali pri »preobrazbi sveta«.

Dramatično pisani knjigi dajeta bralcu pretresljivo sliko o usodi držav in ljudi, ki so čez noč postali žrtve osvajalnih naklepov Hitlerja in njegovih sodelavcev. Gradivo, ki sta ga avtorja izbrala, zadeva tako rekoč vse evropske narode, koder se je preplavil znak kljukastega križa. Toda naši narodi se lahko s ponosom spominjajo polpreteklih let, saj so med redkimi evropskimi narodi organizirali oboroženo vstajo in z NOB pripomogli k uničenju nacizma.

Pisca »Nürnberškega procesa« sta napisala pregledno delo dvanajst let po vojni. Knjigi je s posluhom prevedel Davorin Ravljen. Kdorkoli je doživljal zadnjo vojno, bo z velikim zanimanjem segel po prevodu. O kvaliteti prevodu pričajo številni prevodi. V dneh, ko ilegalno ali pollegalno skušajo nekateri krogi znova oživiti idejo nacizma v Zahodni Nemčiji in drugod ter ščititi vojne zločince, ki so utekli pravični sodbi, je ta knjiga dragocen prispevek, ki naj bralcu obudi spomin na vsa grozodejstva, ki jih je morala pretrpeti Evropa pod kljukastim križem.

Želeti bi bilo, da bi knjigo natisnili na slabšem papirju in bi bila tako dostopnejša širšemu krogu bralcev.

Mavricij Zgonik Metodika geografskega pouka

Na vseh povojnih kongresih, zborovanjih in seminarjih jugoslovanskih geografov se je živo odrazila želja po geografskem metodičnem priročniku, ki bi temeljil na načelih sodobne geografske znanosti in socialistične pedagogike. Predvsem smo pogrešali metodiko geografskega pouka, ki bi obsegala tudi višjo stopnjo osnovne šole in šole druge stopnje. Pomen sodobnega geografskega metodičnega priročnika je poudaril zlasti V. kongres geografov FLRJ v Črni gori septembra 1958, ki je v svojih sklepih naložil geografskim društvom, da naj vzpodbujajo izdajo priročnika o sodobnih metodah in oblikah v geografskem pouku.

Zgonik se je torej lotil dela, ki ga je bilo treba nujno opraviti in mu moramo zato izreči vse priznanje. Zahvalo pa smo dolžni tudi Zvezi pedagoških društev Slovenije, ki je delo izdala in založniku Državni založbi Slovenije.

Zgonikova »Metodika geografskega pouka« je obsežno delo, ki na okrog 300 straneh obravnava vse najvažnejše metodične probleme geografskega pouka na osnovnih šolah in šolah druge stopnje.

V skladu z zahtevo, da mora geografski pouk izhajati iz sodobnega koncepta geografske znanosti in njene vloge, je Zgonik posvetil prvi dve poglavji moderni geografski znanosti, njenemu razvoju in družbeni vlogi ter načelnim vprašanjem in razvoju geografije kot učnega predmeta. Zlasti je treba podčrtati moderno koncepcijo **geografije kot samostojne, enotne in jasno diferencirane vede o medsebojni vzročni prepletenosti pojavov na zemeljskem površju in njegovih posameznih delih.** Zgonik se strinja z mnenjem mnogih vodilnih geografov pri nas in v svetu, da ima geografija kot samostojna znanstvena disciplina svoj »raison d'être«, ker nima le specifičnih metod znanstvenega proučevanja, temveč tudi lasten predmet proučevanja, pokrajino kot produkt medsebojnega učinkovanja prirodnih in družbenih činiteljev.

Zgonik odločno nastopa proti že skoraj docela premaganemu dualizmu znanstvene in šolske geografije in poudarja, da šolska geografija ni drugačna kot geografija geografov, temveč je »geografija geografov plus pedagoška in psihološka prilagoditev otroku«.

Tretje in četrto poglavje vsebujeta didaktične osnove in načela pri pouku geografije. Zgonik se je sicer potrudil, da bi didaktične osnove in načela apliciral na geografski pouk, vendar menim, da mnoge formulacije v teh dveh poglavjih niso le pomanjkljive in nerodne, temveč so tudi zgrešene in bi utegnile zavesti bralca v napačno pojmovanje. Navajam le en primer na 49. strani pod naslovom »Geografski pouk in nazornost«: »Na nižji stopnji obvezne šole gre pri nazornem posredovanju predvsem za to, da omogočimo abstraktnemu pojmu njegovo konkretno predstavo. To najlaže napravimo tako, da otrokom posredujemo optično predstavo, t. j. s primerno podobo ali predmetom, ali jih pa spomnimo na predstave, ki so v njih življenjskih izkušnjah.«

Pri pouku geografije menda ne gre za to, da bi »abstraktnemu pojmu omogočili njegovo konkretno predstavo«; naloga geografskega pouka je oblikovanje pojmov, ki je proces posploševanja, t. j. prehajanja od posameznega, enkratnega k splošnemu, k bistvenemu. Glavni pogoj in temelj posploševanja, tvorjenja pojmov, pa je prav v tem, da razčlenimo podatke, ki nam jih nudijo zaznave in predstave, na bistvene in nebistvene, na take, ki so skupni več predmetom iste vrste, in na enkratne, posamezne. (dr. Vlado Schmidt, Pedagogika III, st. 141.)

V naslednjih dveh poglavjih govori avtor o zbirki in razporeditvi geografske učne snovi v osnovni šoli in šolah druge stopnje. Pri tem podaja glavne značilnosti novega učnega načrta za osnovne šole, smoter geografskega pouka v gimnaziji in splošna navodila, vendar se pri tem naslanja na koncept gimnazije, ki ga Prosvetni svet Jugoslavije ni sprejel. Na kratko označi tudi smoter in naloge geografskega pouka na strokovnih šolah. Precej prostora je avtor posvetil tudi principom učnih načrtov iz geografije in kritičnim pripombam k dosedanjim načrtom. Ob tem pa moram pripomniti, da so indukcija in dedukcija, analiza in sinteza metode učiteljevega razlaganja in razjasnjevanja pojmov, ne pa različni načini in poti pri razporejanju učne snovi.

Največji del knjige je avtor posvetil metodam geografskega pouka in geografskim učnim sredstvom. Opozarja zlasti na metode, ki vzpodbujajo aktivnost učencev v učnovzgojnem procesu. Na prvo mesto postavlja metodo geografskega opazovanja, ki je osnova geografskega pouka. Ob teh poglavjih pa se postavlja niz vprašanj, na katera na tem mestu ni mogoče odgovoriti. Poleg poglavij o metodah geografskega pouka in o geografskih učnih sredstvih je namreč avtor nanizal še posebna poglavja o čitanju geografske snovi in delo z geografskim učbenikom, o delu s karto in atlasom, o sliki pri geografskem pouku, o svetlobnih sredstvih, o geografski risbi, o številčnih podatkih in tabelah itd. Vprašam se predvsem, ali čitanje kart, risanje načrtov in shematičnih zemljevidov, delo s knjigo, opazovanje fotografij, filmov in diafilmov ne spada med najznačilnejše metode geografskega pouka? Vprašati pa se moram tudi, ali zemljevidi, slike, filmi, diafilmi in podobno niso geografska učna sredstva? Omenjena poglavja dajejo učiteljem sicer obilico tehtnih misli in dragocenih napotkov, njihova vsebina pa vendarle dokazuje, da avtorju ni uspelo splošne klasifikacije učnih metod aplicirati na geografski pouk. Prav tako je nerazumljivo, zakaj obravnava geografski skupinski in individualni pouk šele za poglavji o učiteljevi pripravi, o primerih poteka geografskih učnih ur, o geografskem čtivu itd. Menim, da bi bilo treba skupinski in individualni pouk obdelati skupaj s frontalnim v posebnem poglavju o učnih oblikah.

Priročnik vsebuje tudi nekaj primerov poteka geografskih učnih ur. Ni dvoma, da so taki primeri koristni, bojim pa se, da bi jih nekateri učitelji sprejeli kot recepte. Posebej naj še omenim, da so vsi primeri prilagojeni potrebam frontalnega pouka in da nihče ne more jamčiti, da učnih enot, ki jih obsegajo, ni mogoče tudi drugače in še bolj učinkovito obdelati.

V zaključnih poglavjih obravnava avtor preverjanje in ocenjevanje geografskega znanja, kjer poleg načelnih misli o vlogi ocenjevanja, obdela tudi načela preverjanja in ocenjevanja geografskega znanja ter opozarja na didaktične teste; govori o liku učitelja geografije in daje kratek pregled nekaterih sklepov o pouku geografije na domačih in mednarodnih geografskih zborih, seminarjih in kongresih ter knjižne vire.

Prostor, ki mi je odmerjen, ne dopušča, da bi podal podrobnejšo analizo Zgonikove »Metodike geografskega pouka«, ki bo kljub nekaterim pomanjkljivostim, med katere spadajo tud stilistične nerodnosti, razveselila učitelje geografije in jim pomagala pri njihovem delu.

Dušan Kompare

Dan prosvetnih delavcev v Postojni

V soboto 11. junija so prosvetni delavci postojnske občine prvič praznovali »Dan prosvetnih delavcev« v spomin na 100-letnico rojstva znanega slovenskega pedagoga, kulturnega delavca in rojaka Viktorja Bežka, ki so mu tudi v dopoldanskih urah na njegovi rojstni hiši ob Tržaški cesti odkrili spominsko ploščo. Na slovesnosti, katere se je udeležilo številno zastopstvo postojnskih učnih moči, je govoril književnik in primorski rojak France Bevk. Po odkritju so se prosvetni delavci zbrali na zborovanju in poučili vrsto nadaljnjih možnosti in perspektiv ob novi reformirani šoli.

I. V.

KULTURNI GLOBUS

Šestdesetletnica A. Augustinčića. Hrvaški kipar Antun Augustinčić je maja praznoval šestdesetletnico. Umetnik je študiral pri Meštroviću v Parizu in je 1925 razstavljal v francoski prestolnici svoje portrete. Po vrnitvi v domovino se je Augustinčić priključil napredni skupini umetnikov, ki so se združili v skupini »Zemlja«. Augustinčić je pred zadnjo vojno in po njej sprejel številne mednarodne nagrade in priznanja. V narodnoosvobodilni borbi je sodeloval od početka, udeležil se je II. zasedanja AVNOJ. Med vojno je izdelal portret maršala Tita, ki so ga v reprodukcijah že takrat objavili mnogi zavezniški časopisi. V umetniškem oblikovanju je Augustinčić realist z osebnim umetniškim izrazom. Številna dela pričajo o umetniški volji in vitalnosti jubilanta. Med številnimi skulpturami velja omeniti vsaj nekatere: njegov »Spomenik miru« je naša država darovala OZN. Njegov »Deček« krasi fontano v Rimu, med velikimi kompozicijami pa so »Slezijski tkalci« in »Zmaga«.

Televizijski pouk v Italiji? V Italiji so se odločili za eksperiment s televizijskim poukom. Poizkus izvajajo v razredih, kjer so fantje in dekleta že dobili osnovno izobrazbo. Ta program je zamišljen za gimnazije, kjer dijaki ne bodo nadaljevali študija. Zato so posebno pozornost posvetili tehničnemu pouku, ker prav tu lahko televizija prispeva mnogo več kot pouk v šolskih delavnicah ali kabinetih. Veliko pozornost polagajo tudi na televizijski pouk iz ekonomije. Eksperiment bo trajal tri leta, nakar bodo pedagogi preverili uspeh tovrstnega pouka.

Francoski slavistični zbornik o naši kulturi. »Revija slovanskih študij«, ki izhaja v Parizu v redakciji vrhunskih slavistov francoskih univerz, je prinesla v eni zadnjih številk zelo obsežno gradivo o jugoslovanski kulturi. Poleg obširne bibliografije za preteklo leto je prikazano delo na področju nacionalne lingvistike, zgodovine književnosti, folklore, zgodovine, arheologije in umetnostne zgodovine. Na koncu so objavljeni nekrologi o slavistih, ki so umrli v zadnjih dveh letih.

Novele Veljka Petrovića v ruščini. Izbor novel srbskega pesnika in pisatelja Veljka Petrovića je izšel v ruskem prevodu v Moskvi. Petrović je eden tistih naših novelistov, ki so ga že pred zadnjo vojno prevajali v tuje jezike. Ruski prevod je precej zajeten in obsega izbor Petrovićevih najboljših novel.

Film na temo ameriškega šolstva. Stanley Kramer je pred kratkim končal film »Inherit the Wind«. Film obravnava neki dogodek, ki je pred leti razburil ameriško javnost in jo razdelil na dva tabora. Neki profesor je objasnil dijakom osnove Darwinove razvojne teorije in je bil zaradi tega odpuščen iz službe. Profesor je tožil upravo šole, proces pa je razburkal ameriško javnost. Ta dogodek je služil Kramerju za polemični film. Kritika se je pohvalno izrazila o filmu — toda film je bil deležen tudi graje tistih krogov, ki so pri procesu nastopili proti profesorju.

Za konkurenco Nobelovi nagradi. Predstavniki šestih velikih založb iz Londona, Torina, Pariza, ZDA, Barcelone in Hamburga so sklenili ustanoviti poseben fond za književno nagrado, ki bo konkurirala Nobelovi nagradi. »Internacionalna nagrada za roman« — takšen je naziv te zamisli — bo znašala deset tisoč dolarjev. Nagrado bodo podeljevali enkrat letno, ne glede na to, v kateri državi in v kakšnem jeziku bo delo napisano. Merilo naj bi bila kvaliteta. Posebno nagrado pa so predvideli za mlade pisatelje, ki se še niso literarno uveljavili.

Delo s področja šolske reforme. Zavod za izdavanje učbenika v Beogradu je natisnil delo Milana Mirkovića »Društveni i pedagoški smisao promena u osnovnoj školi«. Avtor je zasnoval svoje delo na elaboratih o reformi šole, na številnih diskusijah ter je v pregledni obravnavi poudaril vprašanja, ki so bistvene vsebine pri reformnem procesu. Manj prostora je odmerjeno problemu pouka v reformirani šoli.

SRBSKA IN HRVATSKA LJUDSKA EPIKA

Profesor Jurančič je eden prvih slavistov, ki pri Slovencih tako vestno in vsestransko, a predvsem z nekim gotovim sistemom dela na tem, da slovenska šolska in visokošolska mladina spozna srbohrvatski jezik in južnoslovansko književnost. On v tem pogledu nadaljuje tisto zdravo tradicijo, ki so jo že pred vojno negovali pravi zagovorniki medsebojnega spoznavanja in kulturnega zbliževanja naših narodov. Da v tem oziru ni bilo možno več napraviti, so bile krive takratne politične razmere. Srbohrvatski jezik se je poučeval tudi pred vojno, ali to je bil takrat jezik srbske hegemonistične klike, pa so tudi učbeniki morali biti v skladu z njenimi interesi. Zato slovenska mladina ni mogla dobiti jasne slike o najboljših predstavnikih srbske in hrvatske literature, da niti ne govorimo o makedonskem in črnogorskem narodu in njihovi književni in kulturni stvarjalnosti.

Vendar ti časi so za vedno minili. Danes srbohrvatski jezik ni več edini priznani, ali pa »državni« jezik v naši domovini, nego samo eden od treh enakopravnih jezikov, ki jih govorijo naši narodi. Zato se je tudi stanje na področju znanosti o jeziku in literaturi, kakor tudi na drugih področjih popolnoma izpremenilo. Ta spremembe je prof. Jurančič večkrat omenil in sedaj razvija svojo dejavnost v skladu z zahtevami dobe in s potrebo medsebojnega kulturnega zbliževanja. Škoda je, da potreba za medsebojnim spoznavanjem ni našla adekvatnega izraza tudi na srbski oziroma hrvatski strani; škoda, da šolska mladina v Srbiji, Hrvatski in drugih republikah nima možnosti, da bi spoznala slovenski jezik in na ta način čitala v originalu Prešerna, Cankarja, Župančiča in druge slovenske književnike.

Najnovejša Jurančičeva knjiga je nov dokaz njegovega prizadevanja na poti k boljšemu spoznavanju srbske in hrvatske narodne poezije. Zbirka je po obsegu majhna; vsebuje šestnajst starejših narodnih pesmi in eno sodobno (Borba na Suteski) ali z njegovim uvodom, opombami in slovarjem na okrog sedemdeset straneh tvori zaokroženo in reprezentativno celoto.

Sestavljavec ni imel namena napraviti autologije epske poezije Srbov in Hrvatov. Tega mu niti ni dopuščal format knjižnice »Kondor«, zato bi bilo neumestno, da mu zamerimo, ker ni vnesel več pesmi. Prav tako je neopravičljivo in nepravično stavljati opazke, zakaj je v zbirki ta pesem, a zakaj je izpuščena ona, ko se ve, koliko je lepih pesmi po motivu in obdelavi, ki bi morale priti v poštev za tako knjigo, namenjeno mladini. Namesto tega, zadovoljimo se z ugotovitvijo, da bi redko katera teh pesmi mogla izostati iz katerekoli slične zbirke. Vendar istočasno obžalujemo, da v njej ni pesmi »Banović Strahinja«. Zakaj ravno ta? Zato, ker je v tej pesmi narodni pevec opeval junaka iz naroda, ki ima čisto drugačen, human odnos do žene — za razliko od starejših srednjeveških pesmi, v katerih je žena bila za neverstvo kaznovana s sežiganjem na grmadi. Zato je narodni pesnik zaključil pesem z občudovanjem Strahinića bana: »Pomalo je takijeh junaka, ka što bješe Strahiniću bane!«.

Pravilnemu razumevanju pesmi bo brez dvoma mnogo prispevala Jurančičeva študija o narodni poeziji. Z njo usmerja mladega bralca na nastanek, vlogo in motive narodne pesmi kakor tudi na jezik in stil. Avtor se ozira na druge študije o narodni pesmi od najstarejših časov do danes, zlasti pa na Đurićevo »O junaški narodni pesmi«. Soglaša z mnogimi znanimi mnenji, posebno z Đurićevim »da je epska poezija nastala in živela skozi stoletja med ljudskimi množicami in da ni izraz fevdalnega reda«. (Str. 134)

Toda, kar se tiče vprašanja — katere pesmi so starejše — Jurančič nasprotno od Đurića pravilno trdi, da so bugarštice starejše, a deseterske mlajše. Prav tako bodo poleg splošne študije Jurančičev pregled ciklusov in pojasnila pesmi ter podatki o opevanih junakih napravili zbirko dostopnejšo in razumljivejšo. Označeni naglaski in slovar na koncu knjige bodo še bolj olajšali njeno uporabo. Knjiga je tudi sicer okusno opremljena. Ilustrirana je z izbranimi stranicami iz Hektorovića, Kočića-Miošića, Karadžića itd. Poleg risb Saše Horvata se v zbirki nahajajo reprodukcije dela Vlaha Bukovca in Ivana Meštrovića, medtem ko je na naslovni strani Lubardina freska: Bitka na Kosovem.

Jurančičeva knjiga je izpolnila precejšnjo vrzel v slovenski literaturi o epski narodni stvarjalnosti. V njej se prvič tako obširno prikazuje srbohrvatska poezija tudi z novega stališča, kakršnega, razume se, pred vojno ni moglo biti. Zato bo koristna ne samo kot učbenik učencem in študentom, nego tudi kot priročnik učiteljem. Prišla bo prav vsem onim, ki se bodo hoteli bliže seznaniti s srbsko in hrvatsko narodno poezijo.

Danilo Lekić

Theodor Plivier: BERLIN

Sila težko je prodreti zgodovinskim dogodkom do dna, dogodkom, ki se še niso odmaknili kaj daleč v preteklost. Le počasi se kopiči dokumentarno gradivo, počasi začno zgodovinarji zbirati karakteristične dogodke in jih nizati v neko celoto, ki bo potomcem pomenila »zgodovino« nekega časa.

Pričevanja ljudi, ki so dogodke doživeli, so vsekakor največjega pomena pri odstiranju koprene preteklosti. Kako naglo se dogodki zgubljajo v temo preteklosti in na njihovo mesto stopajo drugi! In prav zato človek, ki mu ni odmerjeno dosti časa, skuša že zdaj, že danes, dognati, kaj se je pravzaprav v resnici dogajalo v preteklih letih. Človek išče vzroke dogodkom, išče zakulisje, ki ni vedno dognano, a le prečesto odločujoče važnosti...

Pred petnajstimi leti se je končala II. svetovna vojna. V plamenih, v ruševinah je končal njen povzročitelj — nemški fašizem in njen »duhovni« vodja Adolf Hitler. Na dnu utrjenega bunkerja sredi Berlina je pod udarci sovjetskih granat napravil samomor, podobno kot še množica drugih iz najvišjega štaba nemške vojske, potem ko jim ni bilo več izhoda.

Theodorja Plivierja roman »Berlin« (mariborska založba Obzorja ga je izdala v prevodu Iva Petriča) je najvernejši prikaz zadnjih dni agonije nemške oborožene vojske in njenih kolovodij ter hkrati že tudi slika ruske zasedbe vzhodnega dela Nemčije. Kaj se je tu dogajalo — to si je usodil opisati nemški pisatelj Plivier. Grozo razdejanja, ki meji na sanjske prizore iz neresničnosti, tudi razdejanja moralnega sveta fašističnih veljakov v zadnjih urah obupa — po petnajstih letih se nam dozdeva vse to (tudi če smo sami doživeli ta čas) kakor strahoten film zelo dobrega režiserja.

Košček 20. stoletja, čas, ki ni še posebno daleč in je še živ v nas, je shranjen v tem romanu nenavadne umetniške sile in objektivnosti pripovedovanja. Košček najusodnejšega časa našega stoletja, dogodki, ki še živo posegajo v našo vsakdanjost skoraj na vsakem koraku, so prikazani in shranjeni nam, sodobnikom, in našim potomcem v svarilo.

Ta preteklost še živi v nas. Zato je dobro, da jo poznamo kar najbolje, da se je zavedamo. Dobro je, da se seznanimo z njo potom Plivierjevega »Berlina«.

Razpisi učbenikov

V zvezi z razpisom učbenikov z dne 8. junija 1960 razpisuje sekretariat Sveta za šolstvo LRS dodatno za učbenik Higiena za zdravstvene šole II. stopnje tri nagrade, in sicer 150.000, 75.000 in 50.000 din.

POLJUB NA ŽIČNICI

Kljub vsej privajenosti modnim krikom: od protinaravno barvanih nohtov preko nesmiselno zašiljenih čevljev do popevke, ki je pojem glasbe postavila na glavo, nemara diši naslov tega feljtončka po cenenem filmu ali pa po romantičnih storijah minulega veka, le da jo pokriva moderna bareta namesto zaprašene perjanice... Naj bo tako ali tako, zgodbico bom povedal, ker sem bil nje začetku in koncu slučajno priča.

Bili smo na sindikalnem izletu. Tokrat smo se bili odločili za Krvavec. S svojim prihodom smo povečali naval na žičnico. Gneča in čakanje v vrsti, česar smo vajeni še iz vojnih in povojnih let. Vendar, kjer je red, skopni tudi vrsta in končno sva ostala od skupine samo še jaz in mlad tovariš, ki mi je nudil tehnično pomoč. Na odprtem dvosedežnem vozilu, kamor je sedlo mlado dekle pred nama, je ostal prazen sedež za enega od naju. Mladi kolega (ki me iz prevelike spoštljivosti nikakor ne more tikati) me povabi, naj prisedem, jaz pa kot »kapitan« sem se hotel vkrcati zadnji in posadim njega poleg mične deklice z močnejšim razlogom v srcu: k mladosti spada mladost! Videl sem še, kako se je kolega neznani sopotnici vljudno priklonil, in vozilo je zapustilo postajno lopo. Zaradi kratkega ljubeznivega prepira, ki sva ga odigrala pred praznim sedežem in je povzročil zanj usodno doživetje, mi je kolega pozneje svojo vožnjo po žičnici še ves vzhičen do podrobnosti orisal.

»Ko smo začeli požirati prve metre strmine, sem opazil v izrazu sopotnice tisto specifično napetost, ki je enako značilna za dojenčka, ki se odloča za prvih pet samostojnih korakov v materin objem, kot za skakalca, ki se z zaletišča poganja na svoj prvi smuški polet preko stodvajsetmetrske. In zato, da bi jo nekoliko zamotil, sem jo ogovoril: — Je to vaša prva vožnja po žičnici?

Pritrdila je v angleško barvani slovenščini.

— Nič se vam ne more zgoditi, naše žičnice so zanesljive. Toda vi ste inozemka? — Zvedel sem, da je ameriška Slovenka, otrok slovenskega izseljenca in prave Američanke, rojena v Chicagu, po poklicu učiteljica, trenutno na obisku v očetovi domovini.

— Vam je oče umrl, da ste prišli sami?

— Ne, le invalid je, zato me je poslal v svojem imenu, prišla pa sem s stricem in teto, ki se vozita pred nama v gondoli. Onadva sta bila rojena tu v C. in sta prišla poljubit rodno zemljo, preden se poslovita od nje za vedno...

— Tudi jaz imam očeta v Ameriki, a ga ne poznam... In tako prvič občudujete očetno domovino. Kako prav je, da se vzpenjate na vrh: napili se boste nepopisne prelesti naše edinstvene deželice v junijskem soncu. Oh, glejte! Že zdaj se nama odpira prelepo zelenilo Kranjskega polja z bleščeče rumenimi okenci zorečih žitnih polj, vmes pa vasice — človeška mravljišča... Tu resnično lahko podoživljamo Dumo našega Otona: »Kakor s trakovi so s cestami zvezane tu vasi.«

— Kako lepo govorite! — mi je dejala.

—, Moram znati, ker, veste, sem tudi učitelj. In spodobi se, da se vam predstavim...

Ko izgovorim svoje ime, me izredno pozorno pogleda. — Tudi jaz se tako pišem... Prosim, iz katerega kraja ste?

— Iz S. Glejte, tam za hrbtom Jelovice leži moja rojstna vas. — Še bolj pozorno se je zazrla vame.

— In kako je bilo ime vaši materi?

— Barbara. Toda, kako veste, da je nimam več?

— Ker sem... tvoja sestra in ti moj brat, ki ga iščem...

S prvim občutkom šoka v življenju mi je obvisel pogled na njenem obrazu. Njene oči so bile polne solz in ustnice so ji drgetale kot metulj nad visečim cvetom. — Sestra...? — Spustila je kovinska ročajnika in me tesno objela. Poljubil sem svojo sestro med nebom in zemljo nad najglobljim prepadom žičnice. Njene solze so polzele po mojem licu v sekundah, ko je žičnica obstala in ni nihče od naju pomislil na nevarnost. Šele kasneje na vrhu, ko so naju drugi vpraševali po občutkih med zastojem stroja, sem se zavedel globine doživetja. Držala me je za roko, kot bi se bala, da me ne izgubi po tako nepričakovanem najdenju. Iz te pravljične narkoze me ni moglo zdramiti niti srečanje z očetovim bratrancem in njegovo ženo, ki sem ju takisto prvič videl. Medtem ko sta se onadva pred naraščajočim vetrom zatekla v gostišče, sva midva ostala na razgledišču in zrla v kopreno zavito panoramo pod seboj kot Janko in Metka, ki se jima po pravljici tudi resnična stvarnost spreminja v pravljico.

Obrnila se je z obrazom k meni, sklenila ročici za mojim vratom in mi v svoji krhki neizšolani slovenščini pridušeno, kot da najine tajne tudi vetru ne zaupa, posredovala poslednjo prineseno bolečino svojega srca. (Kar mi je mati sama povedala o očetu, je bil zame velik črn vprašaj, zanjo pa globoka rana pod tenkim površjem ponosa, ki ji je pomagala v rani grob.) Moj oče se je šestintridesetega leta opogumil za večji kos kruha v Ameriki. Zapustil je ženo in mene na njenih prsih in se zaposlil s pomočjo starejšega bratranca v Chicagu. Nekaj mesecev so redno prihajala pisma z denarjem, nenadoma pa se je oboje ustavilo s kratkim obvestilom o očetovi hudi nezgodi v železarni. Kot invalid se je v času delovne rehabilitacije usodno navezal na mlado instruktorico in tako sem dobil ameriško polsestro. Prispelo je še eno očetovo pismo, a mati, ki je za možev greh po ovinkih zvedela, ga ni sprejela. Odklonila je tudi več denarnih pošiljk, čemur je sledil dolgoletni molk. (Za naju z materjo se je oče zanimal preko sorodnikov.) Smrt obeh žena v istem letu pa ga je tako pretresla, da se je svoji odrasli hčeri izpovedal in jo namesto sebe poslal na grob slovenske žene ter iskat svojega slovenskega brata.

— Še danes bova na maminem grobu!

— Za tem si oče ničesar ne želi bolj od tega, da te vidi in da iz tvojih rok sprejme prst z maminega groba.

Zdaj sem spoznal, da je imel oče vendarle rad tudi naju z materjo. Tokrat so meni zadrgetale ustnice. Spomnil sem se maminega naročila: Če bi kdaj srečal očeta, mu reci, da sem mu pred smrtjo odpustila... — S svojim licem je nežno prestregla moj drget in mi zaupala svoj sklep: Danes je prvi počitniški dan. Preden jih bo minila polovica, bova skupaj poletela čez ocean k očetu, ki ne more k tebi. Prinesla mu bova pozdrav z nepozabnega Krvavca... — Za naju bi se moral imenovati od danes Vriskavec, ker mi srce resnično vriska od sreče,; da nisem več sirota; saj imam kar dvoje src, ki utripljeta zame. Z lasmi, vihrajočimi v vetru, se je krepko stisnila k meni...«

Temu zaključnemu prizoru nenavadnega srečanja med bratom in sestro pa sem bil priča tudi sam, prihajajoč iz vrhnje postajne lope njima nasproti. Žarečih oči in prepoln neprekrivane sreče mi je kot prvemu predstavil svojo najdeno sestro.

Na povratku proti domu, ko sem bil sam s svojim srcem, pa sem premišljeval vseh nešteto slovenskih usod, ki jih je rodil širni svet, »kamor gnala je sila življenja in srca nemir«. In na dnu srca se je ko dete v zibki zganila vprašujoča misel: Ali je današnji primer na žičnici eden med zadnjimi, da je školjka na morskem dnu »v biser stisnila svojo bol«? Kdo ve...

Janez Lampič

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

DRUGI RAZRED

Med učiteljstvom je splošno razširjeno mnenje, da je drugi razred osnovnih šol najlažji za učitelja in učence. Pri dodeljevanju razredov ob pričetku šolskega leta se učiteljski zbori običajno drže teh načel: za prvi razred je treba dobrega elementarca, za četrti razred moramo izbrati učitelja, ki bo znal pripraviti učence za višje razrede, v tretjem razredu je nekoliko težje delo, ker že prehajamo v predmetni pouk; no, za drugi razred bo pa že nekdo ostal, ali pa ga bo prevzel upravitelj, da ne bo toliko obremenjen z delom. Tudi po učnih uspehih je drugi razred, kakor kaže statistika, najboljši, saj je za eden ali dva procenta boljši kakor ostali razredi.

Ali je drugi razred res tako lahak? In so uspehi realno vzeti res tako dobri? Niti prvo niti drugo! Drugi razred ima sicer snovno malo novega, pač pa ima v celotnem sistemu osemletne šole zelo važno nalogo, da doseže v tehniki šolskega dela tako stopnjo mehanizacije, da obvladajo učenci branje, pisanje in temeljne računske operacije v obsegu do 100 tako dobro, da jim to pozneje ne dela več težav. Prav v tem se pokaže dober metodik, učitelj, ki ob sicer ozki izbiri snovi zna vzbuditi pri učencih zanimanje za šolsko delo in posebno za vztrajne vaje in temeljito ponavljanje, ki je potrebno za dosego mehanizacije. V čem je smisel tega dela v drugem razredu? Nemogoče je, da bi učenci dosegli višjo stopnjo v umskem razvoju, če se siva možganska skorja ne razbremeni del, ki jih lahko prevzamejo subkortikalni centri. Siva možganska skorja, korteks, se mora razbremeniti, da lahko prevzame višje miselne funkcije.

Po učnih uspehih je v statistikah drugi razred najboljši, po resničnem uspehu pa morda najmanj zadosti zahtevam, ki jih nanj stavi učni načrt. V veliki večini primerov je zahtevnost in stopnja učnega dela v drugem razredu prenizka. Pomanjkljivosti v znanju učencev, ki jih zagreši drugi razred, se čutijo še vse do osmega razreda.

BRANJE

Legastenija je neka bolezen, o kateri piše nemška metodika, da odzveni tja v osmem ali devetem letu starosti. Na naših šolah pa dobimo učence še v tretjem in četrtem ter celo v višjih razredih, pri katerih še ni odzvenela. Čudno je pri tej bolezni to, da je pri nekaterih učiteljih ni, pri drugih pa je zelo pogosta in se izgovarjajo pač na to bolezen, da učenci ne znajo brati, ali pa na duševno manjrazvitost učencev. Duševno manj razvitih učencev imamo 2—3 % in le redkokje še kaj več, kar je čez, gre na račun neustreznega učnega in vzgojnega dela v razredu!

Ako učenec boluje na gornji bolezni še v drugem razredu, so po sredi že neki psihični momenti, t. j. **strah pred branjem.** Torej bo treba najprej ozdraviti otroka pred strahom, t. j. pred učno knjigo. Začnimo z malimi ilustriranimi povestmi. V časopisih so ilustrirane otroške pripovedke. Dajmo otroku **vsak dan samo eno** sliko s pripadajočim tekstom dveh ali treh vrstic, da se ob tem uči brati. Dve do štiri vrste je dovolj za vsak dan. Toda brez kontrole ni uspeha, zato mora učitelj vsak dan vprašati učence, da preberejo, kar so sami prevzeli kot osebno obveznost, da se bodo naučili. Ni potrebno, da prebere učenec vse, dovolj je eno vrsto, da učitelj spozna, ali je učenec sploh bral. Na četrtinko pole si na gosto napiše imena učencev in si za vsakega vpiše, koliko vrst ima za naslednji dan, pri preizkušnji samo s kljukico označi, ali se je učenec naučil ali ne, toda **brez vsakega opominjanja.** Za naslednji dan si učenci zopet **sami določijo,** koliko se bodo naučili, učitelj jim ne nalaga ničesar, kvečjemu znižuje, če si učenci zadali več kakor štiri ali pet vrstic. Dovolj je, da je učenec vsak dan vsaj pogledal besedilo ob sliki. Učenci naj sami izbirajo besedilo, naj bo iz otroške leposlovne knjige, iz Pionirskega lista ali iz časopisa. Praksa s tem načinom vaj v branju je pokazala, da so počasi začeli učenci brati tudi dalje, ker jih je zanimala vsebina. Za vaje v branju so na šoli izposojali knjige vsakih štirinajst dni, ker pa so učenci knjige prej prebrali, so prosili učitelja, da jim je izdajal knjige vsakih sedem dni in tedaj so učitelji tožili, da jim je zmanjkalo knjig v knjižnici. To je najlepši uspeh!

OCENE IZ BRANJA

V ocenjevalnih listih najdemo ocene iz branja, ki so pri nekaterih učencih v razponu od 1 do 5. Enkrat se je naučil, drugikrat je bil nepripravljen in je zato ocena negativna. Kaj smo pri tem ocenjevali, bralno tehniko ali pridnost? Tehnika branja je konstantna kvaliteta in se zelo počasi spreminja, in sicer samo navzgor, ne pa navzdol, zato so ocene iz branja, ki gredo gor in dol neutemeljene. Deklice so navadno bolj pridne pri učenju kakor dečki in imajo v splošnem boljše ocene iz branja.

Pravilno oceno iz branja dobimo samo v primeru, če vprašamo učence branje iz knjige, ki je še niso brali. Pri tem je treba paziti, da je vsebina za otroke popolnoma dojemljiva, brez težjih pojmov in tujih izrazov, tekst lomljen v kratke odstavke, tisk jasen in dovolj velik ter lahko čitljiv.

Dovolj je, da vsak učenec prebere eno ali dve vrsti, da učitelj sliši, kako obvlada bralno tehniko. Najbolje je, da učitelj gre s knjigo od učenca do učenca in mu pokaže, kje naj bere. Pri tem ima najlepšo priliko, da postopoma uvaja javno ocenjevanje. Učitelj vpraša: »Koliko naj mu damo, tri ali štiri?« Učenci glasujejo. V splošnem so učenci strožji pri ocenah kakor učitelji. Dokler niso utrjena načela javnega ocenjevanja, mora biti učitelj previden pri določevanju ocen za tiste učence, ki radi izkazujejo svoje telesne sile in bi se morda maščevali nad tistimi součenci, ki bi bili za slabšo oceno. Ocene vpisuje na polo, ki je izobešena na steni, da vsak učenec vidi, kakšne ocene ima on in tudi drugi učenci. Za tak način ocenjevanja potrebujemo približno petnajst do dvajset minut za ves razred. Za oceno beremo vsako soboto! Starši, ki so prihajali na roditeljske sestanke, so se zelo zanimali za ocene. Ako so ocene javne, ni proti njim nobenih pritožb. Kar je razredna skupnost določila, ne more nihče spreminjati, tudi ne učitelj. Ako smo pravilno ocenjevali tehniko, so ocene stalne in se le počasi dvigajo, morda v enem ali dveh mesecih za enoto. Ob vsakem polletju ima vsak učenec dvajset ocen izbranja, zadnja ocena pride v spričevalo.

PRAVOPISNE VAJE

V učnem načrtu za drugi razred je malo snovi iz pravopisa. Uporaba velike začetnice za lastna imena, ki jih v tem razredu spoznamo pri pouku spoznavanja prirode in družbe v obsegu šolskega okoliša. Učenci v mnogih šolah znajo napisati Ljubljana, Zagreb, Trst itd., ne znajo pa napisati imen tistih vasic, iz katerih prihajajo v šolo. Ako učenci drugega razreda znajo ob koncu šolskega leta pravilno napisati stavke za vse součence v razredu, kam gre vsak iz šole, je dosežen uspeh. N. pr.: Učenec XY gre iz šole na Strmi breg. Odkod prihaja v šolo? Učenec XY prihaja v šolo s Strmega brega. (V Novo vas; iz Nove vasi.) Ob poznavanju ožje domačije spoznajo imena potokov, gričev in hribov ter imena ledin, kar vse je snov za pouk pravopisa.

PISMENO IZRAŽANJE

Veliko premalo vadimo samostojno opisovanje predmetov, slik, dejanj, krajev, ki jih učenci ogledajo in dogodkov, ki so jih opazovali ali sami doživeli. Vsak teden naj bi bile vsaj po tri kratke spisne vaje, pri katerih naj učitelj učencem pomaga, svetuje, kako naj napišejo, da bo spis vsebinsko in oblikovno ustrezal, ne da bi pri tem oviral svoboden in izviren učenčev izraz misli.

Obvestilo

prosvetnim delavcem, lastnikom delnic bivše Kreditne in podporne zadruge profesorskega društva, ki je bila po Zakonu o nacionalizaciji 1947 likvidirana, njeno imetje (aktiva in pasiva) pa je pripadlo Zadrugi za kredit i štednju prosvetnih radnika.

Ob likvidaciji 1947. leta je bilo objavljeno, naj lastniki delnic omenjene Zadruge predložе svoje delnice zaradi izplačila po veljavni vrednosti 100 din za delnico Zadrugi za kredit i štednju prosvetnih radnika v Beogradu.

Ta Zadruga ima še vedno določeno število neizplačanih delnic. Zato pozivamo vse lastnike teh delnic, da jih dostavijo Zadrugi za kredit i štednju prosvetnih radnika zaradi izplačila — najkasneje do decembra t. l. Po tem roku se delnice ne bodo izplačevale, preostala vsota neizplačanih delnic pa se bo prenesla — po sklepu letošnje skupščine Zadruge — v fond za kreditiranje zadružnikov.

Če so lastniki delnice morda izgubili ali jih izročili banki, naj dostavijo potrdilo upravnega organa, da so delnice izgubljene, oziroma potrdilo banke o izročitvi; njim se bo na osnovi tega izplačala vsota.

Vsa pojasnila daje Zadruga za kredit i štednju prosvetnih radnika, Beograd, Kralja Milutina 66, p. f. 310, tel. 28-194.

Upravni odbor Zadruge

PROSVETNI DELAVEC

Izdajatelj: Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List izhaja štirinajstdnevno — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 39-161 do 165, int. 381 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1 — Telefon uprave: 22-284 — Letna naročnina 300 dinarjev — Štev. čekovnega računa: 600-70/3-140 — Tiska ČZP »Ljudska pravica«

Razstava vajencev fotografov

Razstava vajencev-fotografov, ki jo je pripravila naši javnosti v dneh od 28. do 31. maja Vajenska šola za razne stroke v Ljubljani, je nadvse prepričljivo pokazala, da smo v razvoju našega strokovnega šolstva napravili tudi pri izpopolnjevanju te mladine izredno lep korak naprej. Sleherni obiskovalec razstave je bil presenečen nad dosežki mladine.

Vse, kar smo videli, so ustvarili vajenci — fotografi tretjega letnika, ki so imeli v osebi predavatelja, fotografskega mojstra tov. Cirila Böhma kar najboljšega in preudarnega učitelja in vodnika.

Fotografsko šolo v Ljubljani je obiskovalo preko 60 vajencev iz raznih krajev Slovenije, z izjemo mariborskega okoliša. Pri razstavljenih fotografijah, ki so zajele in napolnile eno izmed učilnic v Veselovi ulici, je bilo opazno, da so se uveljavljali v vseh vejah fotografske dejavnosti: v portretiranju, v reportaži, v tako zvani komercialni fotografiji, reprodukciji, barvni fotografiji in arhitekturi. Posnetki, ki jih je ustvarila vajenska mladina, so se odlikovali po svoji naravnosti, realnosti.

Razstava je bila lepa, da bi zaslužila najštevilnejši obisk. Pri vsem tem ne smemo pozabiti, da ima fotografska šola v Ljubljani vrsto novih načrtov. Že snujejo, kako bodo imeli za Bežigradom v novi šoli svoj atelje, pa 2 temnici tako, da bodo lahko hkrati vadili štirje učenci.

Vse te, v kratkem zbrane vesti so najboljši dokaz, kako prav je bilo, da je dobila Ljubljana dobro organizirano šolo te vrste. Doslej so namreč vajenci-fotografi obiskovali zgolj počitniške tečaje, ki nikakor pri vsej dobri volji in prizadevnosti, niso mogli nuditi tega, kar lahko daje danes šola.

Toda, da ne bomo krivični: hkrati s to razstavo so razstavljali tudi pleskarji in soboslikarji. Mnogo so pokazali, vsega in najrazličnejšega; zopet nov dokaz, da današnja šola želi, kar največ združiti teorijo s prakso.

V. D.

Državna založba Slovenije

priporoča vsem vzgojiteljem knjigo

Dr. LEON ŽLEBNIK:

PSIHOLOGIJA OTROKA IN MLADOSTNIKA

IZ VSEBINE:

- Predmet, naloge in pomen psihologije otroka in mladostnika
- Zgodovinski pogled na psihologijo otroka in mladostnika
- Metode psihologije otroka in mladostnika
- O razvoju otroka in mladostnika nasploh
- O telesnem razvoju na splošno
- Prenatalno ali predrojstveno obdobje
- Novorojenček

318 strani **Cena kart. knjigi 650 din**

ZAHTEVAJTE JO V VSEH KNJIGARNAH ALI PA JO NAROČITE NARAVNOST V DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE — LJUBLJANA, MESTNI TRG 26.

MLADINSKA KNJIGA

V LJUBLJANI, TOMŠIČEVA 2

je izdal naslednje nove knjige:

Rosemary Sutcliff: ŠČITNI OBROČ, ki nam pripoveduje o o boju upornih Nordov zoper nasilne Normane. Polplatno 650 din

Rudyard Kipling: KNJIGA O DŽUNGLI. Ponatis čudovite povesti o džungli, o življenju v njej in o človeku-volku Mavgliju. Kart. 590 din

Hugh Lofting: CIRKUŠKI VOZ DOKTORJA DOLITTLA. Pisatelj nam govori o tem, kako bodimo dobri in pravični do živali in med seboj. Kart. 625 din

A. S. Puškin: PRAVLJICE. Biseri iz ruskega in svetovnega pravljičnega slovstva. Kart. 590 din

J. M. Barie: PETER PAN. Zgodba o neugnanem Petru, ki je veroval v sanje in je zato znal letati. Ppl. 695 din

A. Roothaert: DOKTOR VLIMMEN. Prvi del slovite trilogije o borbi naprednega živinozdravnika z zaostalim družbenim okoljem. Ppl. 600 din

Ernst Glaeser: LETNIK 1902. Roman o stiski mladega človeka v vilhelmovski Nemčiji. Broš. 300, kart. 600 din

Marija Vogelnik: PAPIRNA PLASTIKA. Praktična navodila za tehnični pouk in za samogradnjo z najcenejšimi sredstvi. Broš. 80 din

Prosimo vse poverjenike

1. da takoj (najkasneje do 30. junija 1960) poravnajo vse obveznosti do založb in nakažejo zapadlo naročnino;

2. da nam takoj vrnejo skupno s seznamom vse neprodane knjige in časopise.

Od vseh poverjenikov, ki nam pa ne bodo sporočili vzroka, zakaj niso poravnali svojih obveznosti, bomo primorani dolžno naročnino sodno iztirjati.

Zdaj ob koncu šolskega leta se vam ponovno zahvaljujemo za vse vaše prizadevanje, ki ste ga pokazali pri razširjanju mladinskega tiska ter Vam in vsem našim bralcem želimo prijetne počitnice.

ZALOŽBA MLADINSKE KNJIGE V LJUBLJANI

Ali redno plačujete naročnino?

PRAVNI NASVETI

V. F.:

Vprašanje: Sklicujete se na pojasnilo o izplačevanju nadomestila za povečano stanarino, ki smo ga objavili v 6. številki našega glasila z dne 16. III. t. l. n nam sporočate, da tega našega pojasnila niste mogli uveljaviti, ker Vam občine ne priznavajo povečanja v gotovini in da prejemate le bone, ker stanujete v svojih stanovanjih. Želite naj Vam odgovorimo, kam naj se obrnete, da boste dosegli izplačevanje v gotovini.

ODGOVOR: Da ne bomo o zadevi ponovno razpravljali, Vam priporočamo, da še enkrat prečitate naše pojasnilo o izplačevanju nadomestila za povečano stanarino in Vas zlasti opozarjamo na predpis čl. 241. Zakona o javnih uslužbencih, da ima učno in vzgojno osebje, ki dela na šolah oz. vzgojnih zavodih v vaseh, pravico do brezplačnega stanovanja in kuriva. Ta predpis je popolnoma jasen, ni pa nam jasno, da delajo občine razlike med tistimi vzgojitelji in učitelji v vaseh, ki stanujejo v stanovanjih, ki niso njihova lastnina, in med tistimi, ki stanujejo v stanovanjih, ki so njihova lastnina. Občina je vzgojnemu in učnemu osebju v vaseh dolžna dati brezplačno stanovanje in mu mora vrednost stanarine povrniti v gotovini tudi v primeru, če tak vzgojitelj ali učitelj stanuje v lastnem stanovanju.

Vzgojitelji in učitelji imajo v zvezi z opravljanjem službene funkcije po posebnih predpisih pravico na nadomestilo za povečano stanarino, ker je pravica teh oseb do brezplačnega stanovanja del njihovih službenih mesečnih prejemkov in ima ta pravica svoje posebno opravičilo v posebnih pogojih, pod katerimi opravljajo svojo službeno dolžnost.

Kolikor odgovor še sedaj ni jasen, se izvolite obrniti na Sekretariat za občo upravo pri Izvršnem svetu (LRS) Ljudske skupščine LRS.

Z. M.:

VPRAŠANJE: Dne 4. maja 1959 ste nastopili porodniški dopust, ki je trajal do 16. avgusta 1959. Nato ste bili od 16. do 22. avgusta v bolniškem staležu in ste potem 28. avgusta 1959 zaprosili pristojni ObLO za redni letni dopust, ki pa Vam ni bil odobren, čeprav ste ga izkoristili šele od 23. avgusta do 1. septembra 1959. Ali imate pravico, da za neizkoriščen letni dopust zahtevate nadomestilo v plači?

ODGOVOR: Po 64. čl. zakona o delovnih razmerjih ima žena v delovnem razmerju, ki je pred pretekom porodniškega dopusta pridobila pravico do letnega dopusta, pravico izrabiti ta dopust takoj po izteku porodniškega dopusta. Zakon o javnih uslužbencih pa predpisuje, da se letni dopust učnega in vzgojnega osebja na šolah in drugih vzgojnih zavodih praviloma ujema s poletnimi šolskimi počitnicami.

Iz vsega tega izhaja, da ste imeli pravico nastopiti redni letni dopust dne 23. avgusta 1959 in da ste redni letni dopust zaradi stališča, ki ga je zavzel ObLO, izkoristili le 9 dni namesto 6 tednov, kolikor Vam po zakonu o javnih uslužbencih (čl. 264) pripada. Zato ste po našem mnenju upravičeni za neizkoriščenih 33 dni letnega dopusta zahtevati nadomestilo. Kolikor Vam pristojni ObLO neizkoriščenega dela letnega dopusta ne bi plačal na Vašo zahtevo, boste lahko svojo pravico uveljavili pri sodišču. Taka terjatev zastara v 2 letih.

VPRAŠANJE: Na 6-oddelčni šoli ste upraviteljica in vprašujete, za koliko ur tedensko se lahko zniža Vaša učna obveznost v razredu, če opravljate tudi upraviteljske posle.

ODGOVOR: Po odloku o honorarni službi, o delovni obveznosti in o nagrajevanju za nadurno delo (Uradni list LRS št. 6/1956) se upraviteljem osnovnih šol s 4 do 6 oddelki zniža učna obveznost za 4 ure na teden. Če ste kot upraviteljica šole poučevali tedensko celo učno obveznost, se Vam 4 ure na teden morajo šteti kot nadure in tudi honorirati po 100 din na uro. Seveda velja terjatev tudi za že preteklo dobo, vendar samo za 2 leti nazaj.

E. J.:

VPRAŠANJE: Brez vsake strokovne izobrazbe ste v službi v otroškem vrtcu že 9 mesecev. En mesec ste honorirali, potem pa ste dobili skupino 17 otrok. Želite vedeti, koliko plače Vam pripada in koliko dopusta. Doslej ste dobivali 7000 din mesečne plače brez prispevka za stanovanje, ostali vzgojitelji, ki imata enoletno vzgojiteljsko šolo in sta brez strokovnega izpita, pa imata mesečnih prejemkov vsaka po 21.000 din in dopust kakor vzgojitelji. Kakšne pravice imate?

ODGOVOR: Iz vsebine Vašega dopisa posnemamo, da niste v rednem uslužbenskem razmerju, t. j., da niste redni javni uslužbenec v smislu zakona o javnih uslužbencih, temveč, da ste zaposleni v otroškem vrtcu honorarno, saj tudi strokovne izobrazbe nimate, verjetno pa imate sposobnosti za vzgajanje otrok v predšolskih zavodih. Jasno je, da pri takem stanju stvari ne morete imeti enakih dohodkov, kakor jih imata Vaši kolegici, ki pa imata vsaj enoletno vzgojiteljsko šolo, pa čeprav brez strokovnega izpita. Ob pomanjkanju drugih podatkov domnevamo, da ste nameščeni honorarno, t. j. s pogodbo o honorarni zaposlitvi, in če je v tej pogodbi obojestransko sporazumno dogovorjeno, da prejemate mesečni honorar po 7000 din za svoje delo, ne morete dobiti več. Pri honorarni zaposlitvi se prejemki lahko zvišajo samo dogovorjeno med delodajalcem in delojemalcem, pri Vas torej konkretno med pristojnim OLO in Vami.

V. J.:

VPRAŠANJE: V Vašem vprašanju navajate, da smo v našem glasilu z dne 25. maja 1960 med pravnimi nasveti povedali, da vzgojitelju v domu za mesečnih 50 nadur pripada honorar od 1000 do 3000 din, in vprašujete, če obstaja kakšno zakonito določilo, po katerem bi bil vzgojitelj dolžan opravljati nadurno delo v internatu.

ODGOVOR: Izgleda, da Vam je jasno, da za nadurno delo v dijaških domovih in internatih pripada vzgojnemu osebju mesečni honorar od 1000 do 3000 din glede na trajanje in vrsto nadurnega dela. Ni Vam pa jasno, če Vas more kdo k temu nadurnemu delu prisiliti, t. j., da bi bili dolžni opravljati nadurno delo v internatu.

Praviloma je nadurno delo prepovedano po vseh naših pozitivnih predpisih, dovoljeno pa je po zakonu o delovnih razmerjih v tam določenih primerih, ki pa za učno in vzgojno osebje ne pridejo v poštev. Vaše delovno mesto pač zahteva opravljanje tudi nadurnega dela in za to nadurno delo ste plačani v okviru veljavnih predpisov. Siliti Vas k nadurnemu delu nihče ne more in če Vam nadurno delo ne prija, si poiščite službo drugod.

J. R.:

VPRAŠANJE: V lanskem letu ste imeli kot profesor-pripravnik oceno »se odlikuje«. V letošnjem šolskem letu pa kot pripravnik ne morete dobiti višje ocene kot »dober«, čeprav je ocenjevalna komisija mnenja, da imate vse pogoje za oceno »se odlikuje«. Poznate pa primere, ko so profesorji-pripravniki dobili tudi v letošnjem šolskem letu oceno »se odlikuje«, in vprašujete, zakaj taka razlika in kaj je prav.

ODGOVOR: Učno in vzgojno osebje se ocenjuje po določilih zakona o javnih uslužbencih in po pravilniku o ocenjevanju učnega in vzgojnega osebja (Uradni list FLRJ št. 10/1959 in Uradni list FLRJ 1/60). Niti v zakonu o javnih uslužbencih niti v pravilniku o ocenjevanju učnega in vzgojnega osebja nismo zasledili nikakega določila, ki bi izključevalo za profesorje-pripravnike oceno »se odlikuje« ali oceno »se posebno odlikuje«. Zato tudi kot pripravnik lahko dobite eno ali drugo od navedenih ocen, če so seveda podani pogoji.

D. L.:

VPRAŠANJE: Učitelj ste s srednješolsko izobrazbo in poučujete že 13 let strokovno računstvo na periodični vajenski šoli. Na okraju ste zaprosili za potrdilo, da je Vaše delovno mesto namenjeno uslužbencu z višjo šolsko izobrazbo, ker bi tako lahko dobili višji pokojninski razred. Tega potrdila pa niste dobili, ker se za Vaše delovno mesto ne zahteva višja šolska izobrazba, in vprašujete, če je to prav.

ODGOVOR: Po zakonu o pokojninskem zavarovanju bi kljub temu, da imate samo srednješolsko izobrazbo, lahko bili upokojeni v višjem pokojninskem razredu, to pa le v primeru, če bi v zadnjih treh letih pred upokojitvijo polna tri leta poučevali na delovnem mestu, za katerega zahteva višja strokovna izobrazba. **Ker pa se za Vaše delovno mesto, ga zavzemate že dolga leta, ne zahteva višja strokovna izobrazba, kakor sami pravite, da na Vašem delovnem mestu lahko poučujejo učitelji, predmetni učitelji ali profesorji, Vam pristojni okraj upravičeno odklonil izdajo zahtevanega potrdila.**

S. A.:

VPRAŠANJE: V zvezi s pojasnilom o izplačevanju nadomestila za povečano stanarino, ki je bilo objavljeno v našem glasilu dne 16. marca t. l. št. 6, želite vedeti, kako je pač mogel napisati kaj takega, ne da bi se prej posvetoval z višjimi forumi in poudarjate, da je za Vas odločen Izvršni svet.

ODGOVOR: Če bi se moral pravni svetovalec našega glasila za tolikšno vprašanj, ki jih postavljajo naši bralci, posvetovati z višjimi forumi, ne bi bil kos delu, čeprav bi bil v našem uredništvu redno uslužben in zadolžen samo z odgovori na vprašanja, ki jih bralci postavljajo.

Ali ste že kdaj slišali, da višji forumi razveljavljajo odločbe nižjih forumov, ki vsebujejo po mnenju višjih forumov napačna pravna mnenja? Gotovo ste tudi že slišali, da višja sodišča razveljavljajo sodbe nižjih sodišč iz istih razlogov in z isto utemeljitvijo.

Vsak pravnik ima svoje pravno mnenje ter po svoji vednosti in vesti rešuje pravna vprašanja v zvezi z veljavnimi predpisi. Oddano pravno mnenje je lahko tudi napačno, vendar vztrajamo pri tem, da pojasnilo našega pravnega svetovalca o izplačevanju nadomestila za povečano stanarino ni napačno, temveč je pravilno in tudi ni osamljeno. Isto mnenje kakor naš pravni svetovalec, zastopajo tudi pravni svetovalec zagrebškega glasila »Informator«, kjer si njegovo pravno mnenje lahko prečitate v štev. 623 z dne 2. marca 1960.

Če pa kljub vsemu mislite, da bi se pravni svetovalec našega glasila moral posvetovati z višjimi forumi, preden odda svoje mnenje, pa je najpametneje, če se kar direktno obrnete na višje forume.

Vprašanje: Ali pripada strokovnim predavateljem na kmetijskih šolah z urejenim internatom na podeželju soba s pohištvom in event. posteljnino in kakšna je morda tarifa za to?

ODGOVOR: Po uredbi, ki smo jo že večkrat v našem glasilu citirali in ki bi si jo naši čitatelji že lahko prečitali in ki je bila objavljena v Uradnem listu št. 12 z dne 7. IV. 1960, imajo učno in vzgojno osebje, ki dela na šolah in vzgojnih zavodih v vaseh, pravico do brezplačnega stanovanja in kuriva. Po določilih te uredbe je pa vsakogar jasno, da imajo uslužbenci, ki posedujejo lastno pohištvo, pravico do neopremljenega stanovanja, ali do neopremljene sobe, če so samski, ali pa do opremljene sobe tisti samci, ki nimajo svoje opreme. Ne more pa ta stvar privesti do tega, da bi bila občina dolžna preskrbeti učnemu in vzgojnemu osebju mogoče še pohištvo in posteljnino!

S. T.

Vprašanje: Po kakšni tarifi se strokovnim in predmetnim učiteljem ter kmetijskim tehnikom in ing. agronomije plačujejo opravljene nadure in v kolikem času terjatev zastara?

ODGOVOR: Učnemu osebju na strokovnih šolah, kakršna je Vaša, pripada za vsako nadure honorar, ki znaša za strokovne učitelje 120 din, za predmetne učitelje 150 din, za profesorje srednje šole, med katere spada tudi inženjer agronomije, pa 180 din. Te terjatve zastarajo v 2 letih. Priporočamo Vam, da si ogledate odlok o honorarni službi, o delovni obveznosti in o nagrajevanju za nadurno delo v prosvetno-znanstveni službi v Uradnem listu LRS št. 6/1956, ki je v svojih II. in III. delih še vedno v veljavi.